

**UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PRÁVNICKÁ FAKULTA**

Bc. Veronika Ambrožová

**Dohoda o Evropském hospodářském prostoru a její poměr
k právu Evropské unie**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

OLOMOUC 2011

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **„Dohoda o Evropském hospodářském prostoru a její poměr k právu Evropské unie“** vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 15. listopadu 2011

.....
Veronika Ambrožová

Já, níže podepsaná Veronika Ambrožová, autorka diplomové práce na téma:

Dohoda o Evropském hospodářském prostoru a její poměr k právu Evropské unie,

kteřá je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), v platném znění (dále jen „autorský zákon“), dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, v platném znění, správci:

Univerzitě Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, Olomouc, 771 47,
Česká republika

ke zpracování údajů v rozsahu jména a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalogích a informačních systémech Univerzity Palackého v Olomouci, včetně neadresovaného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého v Olomouci. Realizaci zpřístupnění zajišťuje ke dni podání tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého v Olomouci, jež se nazývá Informační centrum UP.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle autorského zákona.

V Olomouci dne 15. listopadu 2011

.....
Veronika Ambrožová

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu mé diplomové práce, JUDr. Václavu Stehlíkovi, LL.M. Ph.D., za cenné rady a odborné vedení při zpracovávání zadaného tématu.

OBSAH

ÚVOD	8
1 VZÁJEMNÉ VZTAHY MEZI EVROPSKÝM SDRUŽENÍM VOLNÉHO OBCHODU A EVROPSKÝM SPOLEČENSTVÍM A DŮVODY PRO HLUBŠÍ INTEGRACI	10
<i>1.1 Okolnosti vzniku a vznik Evropského sdružení volného obchodu.....</i>	<i>10</i>
1.1.1 Založení ESVO	10
1.1.2 Náplň a cíle ESVO.....	12
1.1.3 Členská základna ESVO.....	14
1.2 <i>Vzájemné vztahy mezi ESVO a ES.....</i>	<i>14</i>
1.2.1 První etapa - 1960-1973.....	14
1.2.2 Druhá etapa – 1973 – 1989.....	16
1.2.3 Třetí etapa – 1989 - 1995	18
2 VYTVOŘENÍ EVROPSKÉHO HOSPODÁŘSKÉHO PROSTORU	20
2.1 <i>První posudek ESD k návrhu Dohody o EHP</i>	<i>21</i>
2.2 <i>Druhý posudek ESD k návrhu Dohody o EHP.....</i>	<i>24</i>
2.3 <i>Vznik, obsah a cíl Dohody o EHP</i>	<i>25</i>
3 OBLASTI SPOLUPRÁCE MEZI ESVO A EU V RÁMCI DOHODY O EHP	30
3.1 <i>Volný pohyb osob.....</i>	<i>30</i>
3.2 <i>Volný pohyb zboží.....</i>	<i>32</i>
3.3 <i>Volný pohyb služeb</i>	<i>33</i>
3.4 <i>Volný pohyb kapitálu</i>	<i>34</i>
3.5 <i>Spolupráce v oblasti ochrany hospodářské soutěže.....</i>	<i>35</i>
4 PŘEBÍRÁNÍ PRÁVA EU DO PRÁVA ČLENSKÝCH STÁTŮ ESVO	36
5 INSTITUCIONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ FUNGOVÁNÍ EHP	40
5.1 <i>Společné orgány ESVO a EU</i>	<i>40</i>
5.1.1 <i>Společný parlamentní výbor EHP</i>	<i>40</i>
5.1.2 <i>Rada EHP</i>	<i>41</i>
5.1.3 <i>Smíšený výbor EHP</i>	<i>42</i>
5.1.4 <i>Poradní výbor EHP</i>	<i>43</i>

5.2 Orgány členských států ESVO a EHP	44
5.2.1 Kontrolní úřad ESVO.....	44
5.2.2 Stálý výbor zemí ESVO	44
5.2.3 Soudní dvůr ESVO	45
5.3 Orgány ESVO mimo EHP.....	50
5.3.1 Rada ESVO	50
5.3.2 Výbory v rámci Rady ESVO	50
6 VÝVOJ EHP DE LEGE FERENDA	52
6.1 Zhodnocení a vývoj EHP de lege ferenda obecně.....	52
6.2 Možný vývoj jednotlivých členských zemí ESVO de lege ferenda.....	54
6.2.1 Norsko	54
6.2.2 Švýcarsko a Lichtenštejnsko	55
6.2.3 Island.....	57
ZÁVĚR	59
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	61
ANOTACE.....	68
KLÍČOVÁ SLOVA.....	69
ABSTRAKT.....	70
KEY WORDS	71
PŘÍLOHY	72

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

EHP	Evropský hospodářský prostor
EHS	Evropské hospodářské společenství
EIB	Evropská investiční banka
EK	Evropská komise
EP	Evropský parlament
ES	Evropská společenství (do roku 1992)
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu (od roku 1995 pouze Norsko, Lichtenštejnsko, Island – členové EHP)
EU	Evropská unie (od roku 1993)
EURATOM	Evropské společenství pro atomovou energii
NAFTA	Severoamerická dohoda o volném obchodu
NATO	Severoatlantická aliance
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OEEC	Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci
Rada EU	Rada Evropské unie
SD ESVO	Soudní dvůr Evropského sdružení volného obchodu
SD EU	Soudní dvůr Evropské unie (do roku 2009 Evropský soudní dvůr – ESD)
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie

ÚVOD

Tématem mé diplomové práce je „Dohoda o Evropském hospodářském prostoru a její poměr k právu Evropské unie“. Toto téma jsem si vybrala, neboť mě zajímá, jak funguje Evropské sdružení volného obchodu vedle Evropské unie. Evropské sdružení volného obchodu od svého vzniku neztratilo svůj význam nejen na mezinárodním poli.

Mým cílem je kumulativně seznámit čtenáře s problematikou Evropského sdružení volného obchodu, Evropským hospodářským prostorem a vzájemnými vztahy mezi Evropským sdružením volného obchodu a Evropskou unií.

Práce pojímá časové období od 50. let 20. století až po současnost, tedy konec roku 2011.

Tato oblast je v naší zemi málo pokrytá, co se týče publikací. Je jí věnován pouze malý prostor v jednotlivých publikacích. Evropskému sdružení volného obchodu se podrobně věnoval, dle mých zjištění, pouze Svatopluk Tíkal. Jeho knihy jsem v práci využila nejvíce při vzniku a vývoji Evropského sdružení volného obchodu. Další autorkou, která se detailněji zabývá tímto tématem, je Eva Cihelková. V práci jsem použila knihu „Vnější ekonomické vztahy Evropské unie“. Proto jsem v práci vycházela většinou z cizojazyčných zdrojů, a to jak tištěných, tak také elektronických.

Při zpracování tohoto tématu jsem použila analytickou metodu, neboť jsem rozebírala příslušná ustanovení Úmluvy o založení Evropského sdružení volného obchodu, Dohody o Evropském hospodářském prostoru a v neposlední řadě také Smlouvy o fungování Evropské unie. Přitom jsem aplikovala metodu systematického a jazykového výkladu.

Práce je rozčleněna do šesti na sebe navazujících kapitol. Obsahuje rovněž seznam použitých zkratk a zdrojů, anotaci a přílohy.

V první kapitole se zabývám důvody vzniku Evropského sdružení volného obchodu, jeho samotným vznikem, fungováním a postavením na mezinárodní scéně. V této kapitole se zároveň věnuji vývoji vzájemných vztahů mezi Evropským sdružením volného obchodu a Evropskou unií.

Druhá kapitola popisuje Evropský hospodářský prostor a zdlouhavý proces jeho vzniku. Zdlouhavým byl hned z několika důvodů. K prvnímu patřily dva posudky Evropského soudního dvora, kdy první návrh Dohody o Evropském hospodářském

prostoru byl v rozporu s komunitárním právem. Druhý návrh Dohody byl již v pořádku a Evropský soudní dvůr uznal dvojkolejnost rozhodování o sporech vzniklých na půdě Evropské unie a na půdě Evropského sdružení volného obchodu. Druhým důvodem prodloužení vytvoření Evropského hospodářského prostoru bylo nakonec negativní referendum ve Švýcarsku. Právě toto negativní referendum mělo za následek budoucí postavení Švýcarska k Evropské unii. Problematika Švýcarska a jeho vztahu k Evropské unii je podrobněji popsána v kapitole šesté.

Ve třetí kapitole se věnuji oblastem spolupráce mezi Evropským sdružením volného obchodu a Evropskou unií v rámci Dohody o Evropském hospodářském prostoru, tedy volným pohybem osob, služeb, zboží a kapitálu a ochranou hospodářské soutěže.

V další části práce, kapitole čtvrté, uvádím postup při vytváření právních předpisů na úrovni Evropského hospodářského prostoru a jeho přebírání členskými státy Evropského sdružení volného obchodu.

Pátá kapitola je zaměřena na institucionální zajištění Evropského hospodářského prostoru. Charakterizují společné orgány Evropského sdružení volného obchodu a Evropské unie, orgány členských států Evropského sdružení volného obchodu a Evropského hospodářského prostoru a orgány Evropského sdružení volného obchodu mimo Evropský hospodářský prostor. Poměrně hlouběji se zabývám problematikou Soudního dvora ESVO a jeho judikaturou, která je ovlivněna Soudním dvorem Evropské unie.

V poslední, šesté, kapitole uvažuji nad možným budoucím vývojem Evropského sdružení volného obchodu a jeho jednotlivými členskými státy. Současně v této kapitole zhodnocuji průběh existence Evropského sdružení volného obchodu, jeho důvody stálého trvání, i přesto, že má již pouze čtyři členy. Tato členská základna bude totiž, s největší pravděpodobností, v brzké době snížena o jednoho člena, a to o Island. Neboť Island požádal v roce 2009 o vstup do Evropské unie. Zajímavým případem členského státu Evropského sdružení volného obchodu je Švýcarsko, proto je mu v této kapitole věnována větší část.

Práce samozřejmě nemůže obsahovat celou problematiku Evropského sdružení volného obchodu a Evropského hospodářského prostoru. Jednotlivé oblasti by mohly být předmětem samostatných prací, stejně jako například postavení Norska nebo Švýcarska. Ve své diplomové práci jim věnuji sice větší část v jednotlivých kapitolách, ovšem, nevyužila jsem všechny témata těchto oblastí.

1 VZÁJEMNÉ VZTAHY MEZI EVROPSKÝM SDRUŽENÍM VOLNÉHO OBCHODU A EVROPSKÝM SPOLEČENSTVÍM A DŮVODY PRO HLUBŠÍ INTEGRACI

1.1 Okolnosti vzniku a vznik Evropského sdružení volného obchodu

1.1.1 Založení ESVO

Sjednocení západní Evropy po druhé světové válce zhatilo odlišné postavení, zájmy a tedy z toho vyplývající názorová rozdílnost. To mělo za následek vytvoření EHS¹ jako samostatného integračního spojení šesti zemí západní Evropy, které byly *federalisticky* zaměřeny (nadmárodní přístup).²

Ostatní západoevropské země, zaměřené *funkcionalisticky* (přístup mezistátní), se k EHS nemohly nebo nechtěly připojit, ale nepřály si stát mimo. Jinak by totiž ztratily významné trhy s velkou kapacitou a dynamičností.³

Příčin, proč se země nechtěly připojit k EHS, bylo mnoho. Důvodem Velké Británie bylo negativní stanovisko k politické integraci v oblasti supranacionální koncepce. Vyjednání komplikoval také její nesouhlas se zahrnutím zemědělské produkce do projektu a skutečnost, že by předpokládaný pohyb průmyslových výrobků ohrožoval plnění ekonomických cílů.⁴ „Navíc bylo pro mnoho Britů zcela nemyslitelné, že by se jejich země musela vzdát určitých suverénních práv, jejichž okruh by se měl stále rozšiřovat, ve prospěch orgánů EHS.“⁵ Rakousko a Švýcarsko, i přesto, že k EHS přirozeně ekonomicky tíhly, se k EHS nechtěly připojit z důvodu, že těsnější integrace v EHS je pro národní samostatnost malé

¹ EHS vzniklo podepsáním Smlouvy o EHS Belgií, Francií, Itálií, Lucemburskem, Nizozemskem a Spolkovou republikou Německo dne 25. března 1957 v Římě. Tato smlouva vzešla v platnost dne 1. ledna 1958.

² Viz TÍKAL, Svatopluk. *Evropské sdružení volného obchodu*. Praha: Ekonomický ústav Československé Akademie věd, 1967, s. 110.

³ Tamtéž.

⁴ SCHELLE, Karel a kol. *Historie integračních koncepcí a jejich vyústění v realitě Evropské unie*. Ostrava: Key Publishing, 2007, s. 119.

⁵ TÍKAL, Svatopluk. *Západoevropská hospodářská integrace*. Praha: Horizont, 1980, s. 40.

země vždy riskantní. Pro Finsko, Rakousko, Švédsko a Švýcarsko byla účast v EHS neslučitelná s jejich postavením, jakožto zemí neutrálních. Portugalsko, Island, Řecko a Španělsko neměly šanci z důvodu jejich nerozvinutosti obstát v takové konkurenci na společném trhu. U skandinávských zemí byla důvodem pro nevstoupení do EHS hlavně vzájemná sounáležitost, která byla podporována také dosti rozvinutými vzájemnými ekonomickými vazbami.⁶

Podle návrhu Velké Británie, který byl předložen v OEEC⁷ v červenci 1956, měla být utvořena **oblast volného obchodu** zahrnující všechny země OEEC⁸. Hlavním důvodem uskutečnění byla diskriminace hrozící ze strany EHS a současně by tak byla vyřešena otázka odstranění cel mezi zeměmi západní Evropy.⁹

Výše uvedený návrh Velké Británie byl přijat v OEEC a také většinou členských států EHS (Benelux a NSR) i přes vyloučení zemědělských výrobků z volného obchodu. Kompromisní návrh na vytvoření oblasti volného obchodu mezi EHS a ostatními členy OEEC se ovšem nezdařilo uskutečnit z důvodu zájmových neshod mezi Velkou Británií a Francií (ta se obávala konkurence v průmyslu) na konci roku 1958. Tento návrh byl ovšem ekonomicky zajímavý také pro ostatní západoevropské státy stojící vně EHS.¹⁰

Samotný podnět k vytvoření ESVO vzešel z podnikatelských svazů Velké Británie, Dánska, Norska, Švédska, Portugalska, Švýcarska a Rakouska. Poprvé se zástupci vlád těchto států sešli v červnu 1959 v Saltsjöbadenu u Stockholmu, kde bylo vypracováno základní řešení smlouvy, které bylo poté předloženo jednotlivým vládám výše uvedených států. V témže roce v červenci se konala na stejném místě schůzka na úrovni ministrů, kde bylo rozhodnuto o doporučení příslušným vládám vytvořit oblast volného obchodu mezi těmito státy a současně zde byly stanoveny podrobné směrnice pro vypracování budoucí smlouvy. Posléze se začalo s pracemi na jejím konečném znění a 20. listopadu 1959 byla parafována ve Stockholmu (tzv. „Stockholmská smlouva/úmluva/konvence“). Samotný **podpis** vládami

⁶ Blíže: TÍKAL, Svatopluk. *Západoevropská hospodářská integrace*. Praha: Horizont, 1980, s. 40.

⁷ V roce 1961 (smlouva byla podepsána v prosinci 1960) se z OEEC stala Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD).

⁸ K zakládajícím státům OEEC v roce 1948 patřila Belgie, Dánsko, Francie, Irsko, Island, Itálie, Lucembursko, Nizozemí, Norsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Švédsko, Švýcarsko a Turecko. V roce 1949 přistoupila Spolková republika Německo a v roce 1959 Španělsko.

⁹ Viz TÍKAL, Svatopluk. *Evropské sdružení volného obchodu*. Praha: Ekonomický ústav Československé Akademie věd, 1967, s. 33.

¹⁰ Tamtéž, s. 33 - 4.

členských států se uskutečnil **4. ledna 1960** a v **platnost** smlouva vstoupila **3. května 1960** výměnou ratifikačních listin, po ratifikacích v národních parlamentech a po referendu ve Švýcarsku.¹¹

Stockholmská úmluva byla revidována tzv. **Vaduzskou úmluvou/konvencí**, kterou podepsali ministři členských zemí ESVO v červnu 2001 ve Vaduzu v Lichtenštejnsku. Platnosti nabyla 1. června roku 2002. Stala se reakcí na stoupající globalizaci světové ekonomiky, „výhledově zlepšila rámcové podmínky vzájemného obchodu a současně vytvořila lepší bázi pro obchodně-politická jednání o volném obchodu mezi státy ESVO a třetími zeměmi“.¹² Prohloubila vnitřní vztahy mezi členskými zeměmi ESVO, neboť upravila všechna hlediska obchodu jako volný pohyb zboží, služeb, duševní vlastnictví, pozemní a leteckou dopravu a investice.¹³ Tato konvence v podstatě inkorporuje do vnitřních vztahů ESVO ustanovení Dohody o EHP.¹⁴

1.1.2 Náplň a cíle ESVO

V této oblasti se tedy zrušují cla a ostatní překážky v obchodě mezi členskými státy a vůči třetím zemím si členské země ESVO nechávají národní celní tarify i samotnou obchodní politiku. Přesto se v činnosti ESVO projevují jisté prvky silnější hospodářské spolupráce, které jdou nad rámec oblasti volného obchodu. „Vedle konzultací a koordinace v běžných otázkách realizace a činnosti oblasti volného obchodu totiž dochází např. ke konzultacím a koordinaci v oblasti právních předpisů o zřizování společností, odstranění dvojího zdanění, sjednocení průmyslových norem atd.“¹⁵ Obchod se zemědělskými výrobky je upraven většinou bilaterálními dohodami, ale orgány ESVO se okruhem obchodu se zemědělskými výrobky zabývají a vytvářejí

¹¹ TÍKAL, Svatopluk. *Evropské sdružení volného obchodu*. Praha: Ekonomický ústav Československé Akademie věd, 1967, s. 111 - 112.

¹² JANKŮ, Linda, JANKŮ, Martin. *Polické a právní základy evropských integračních seskupení*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 113.

¹³ CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy EU*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 127.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda, TÝČ, Vladimír. *Vnější obchodní vztahy Evropské unie*. Brno: MU, 2006, s. 156.

¹⁴ HNÁT, Pavel. ESVO jako alternativní forma integrace v Evropě. In LOUŽEK, Marek (ed). *Vznik EFTA. 50 let poté*. Praha: CEP, 2010, s. 26.

¹⁵ Kolektiv autorů. *Některé problémy západoevropské integrace. Evropské sdružení volného obchodu*. Praha: Výzkumný ústav pro zahraniční obchod, 1966, s. 1. Úmluva o založení ESVO.

doporučení vládám členských států k zemědělským záležitostem.¹⁶ Postupné zrušení cel bylo načasováno na dobu šesti let a samotný vznik zóny volného obchodu v roce 1970. „ESVO, motivované rozvojem celní unie mezi zeměmi EHS, dokončilo budování volného trhu s průmyslovými výrobky již v roce 1966. Ovšem odstraňování celních omezení se týkalo výhradně průmyslových výrobků, nikoliv zemědělství a rybolovu, protože členské státy ESVO považovaly tyto oblasti za strategické.“¹⁷

Podle čl. 2 Stockholmské úmluvy jsou cíle ESVO:

- podpora vyvážených obchodních a ekonomických vztahů mezi členskými státy s využíváním podmínek spravedlivé soutěže;
- volný obchod se zbožím;
- postupná liberalizace volného pohybu osob;
- postupná liberalizace volného obchodu v oblasti služeb a kapitálu;
- zajištění rovných podmínek hospodářské soutěže;
- otevření trhů s veřejnými zakázkami v členských státech;
- zajištění náležité ochrany práv duševního vlastnictví v souladu s nejvyššími mezinárodními standardy.

V roce 1990 založilo ESVO politiku preferenčních obchodních vztahů ke třetím zemím a v témže roce uzavřelo dohody o volném obchodu s řadou zemí, které se posléze staly členy EU¹⁸. Tyto dohody byly nahrazeny příslušnými dohodami mezi členskými státy ESVO a EU. V roce 1995 ministři zahraničních věcí členských států ESVO rozhodli rozšířit rozsah těchto vztahů geograficky mimo Evropu. K první takové dohodě došlo v roce 2000 s Mexikem. K dnešnímu dni mají členské státy ESVO uzavřených celkem 23 dohod o volném obchodu zahrnující 32 zemí.¹⁹

V současné době členské státy ESVO jednájí o dohodách o volném obchodu s dalšími státy²⁰ a vedou dialogy o možných budoucích jednáních o volném obchodu se Střední Amerikou a Vietnamem.²¹

¹⁶ Kolektiv autorů. *Některé problémy západoevropské integrace. Evropské sdružení volného obchodu*. Praha: Výzkumný ústav pro zahraniční obchod, 1966, s. 1. Úmluva o založení ESVO.

¹⁷ SCHELLE, Karel a kol. *Historie integračních koncepcí a jejich vyústění v realitě Evropské unie*. Ostrava: Key Publishing, 2007, s. 119.

¹⁸ K těmto zemím patřilo Bulharsko, Rumunsko, Maďarsko, Česká republika, Slovenská republika, Estonsko, Lotyšsko, Litva, Polsko, Slovinsko.

¹⁹ Albánie, Kanada, Chile, Kolumbie, Chorvatsko, Egypt, GCG, Hon Kong, Čína, Izrael, Jižní Korea, Libanon, Makedonie, Mexiko, Maroko, Palestina, Peru, Srbsko, Singapur, SACU, Tunisko, Turecko, Ukrajina. Blíže: *Free Trade Agreement* [online]. EFTA. [cit. 20. července 2011]. Dostupné na <<http://efta.int/free-trade/free-trade-agreements.aspx>>.

²⁰ Alžírsko, Bosna a Hercegovina, Indie, Indonésie, Černá Hora, Rusko, Bělorusko, Kazachstán, Thajsko.

1.1.3 Členská základna ESVO

Členy ESVO byla od jeho vzniku Velká Británie, Švédsko, Norsko, Dánsko, Rakousko, Švýcarsko, Portugalsko. Úmluva se také vztahuje na Grónsko (od 1961; autonomní zámořské území Dánska) a Faerské ostrovy (od 1968; integrální součást Dánska se samosprávou ve vnitřních záležitostech).

K ESVO se připojilo jako přidružená země Finsko smlouvou podepsanou 27. března 1961 v Helsinkách. Od 1. července 1961 se Finsko přidružilo k zemím ESVO se stejnými právy a povinnostmi jako členské země ESVO.²² V roce 1970 vstoupil do ESVO Island, Finsko se stalo plnoprávným členem v roce 1985 a v roce 1991 přistoupilo Lichtenštejnsko (do té doby zastupovalo jeho zájmy Švýcarsko, neboť v roce 1923 spolu vytvořili celní unii).

1.2 Vzájemné vztahy mezi ESVO a ES

Vývoj vzájemných vztahů těchto dvou organizací bych rozdělila podle profesorky Evy Cihelkové do tří etap.

1.2.1 První etapa - 1960-1973

První etapa začíná rokem 1960, kdy ESVO vzniklo, a končí rokem 1973, kdy z ESVO vystoupila Velká Británie a Dánsko.

Již od počátku vzniku ESVO měly členské státy zájem na spolupráci s EHS. Ovšem EHS odmítalo jednat s ESVO jako celkem, tedy multilaterálně. Upřednostňovalo plné členství v EHS, ESUO a EURATOM a jednání spíše na bilaterální úrovni.

²¹ Viz *Free Trade Agreement* [online]. EFTA. [cit. 20. července 2011]. Dostupné na <<http://www.efta.int/free-trade/ongoing-negotiations-talks.aspx>>.

²² Tuto formu zvolilo Finsko z důvodu svých závazků podle Smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci s tehdejší SSSR z roku 1948, která byla prodloužena v roce 1955 o dvacet let. Blíže: Kolektiv autorů. *Některé problémy západoevropské integrace. Evropské sdružení volného obchodu*. Praha: Výzkumný ústav pro zahraniční obchod, 1966, s. 2.

V roce 1961 podala žádost o vstup do ES Velká Británie, jejíž rozhodnutí o vstupu bylo následkem rozhodování o možných kladech a nezbytných ústupcích. Tím chtěla zabránit, aby se neocitla mimo dění důležitých evropských ekonomických událostí. Ve stejném roce podalo taktéž žádost o vstup Dánsko a v roce 1962 i Norsko (i když nebylo pro členství velmi nakloněno). Žádost o přidružení k ES podalo Švédsko, Švýcarsko a Rakousko a Portugalsko požádalo o jednání o spolupráci. Rozhodování o výše uvedených žádostech trvalo až do roku 1963, bylo ovšem negativní.²³

Druhou žádost podala Velká Británie v roce 1967 a současně s ní i Dánsko, Norsko a Švédsko. Kromě Francie se zbylých pět států ES vyjádřilo ve prospěch členství. Právě Francie v prosinci 1967 vstup opětovně vetovala.²⁴

Na summitu v Haagu v prosinci 1969 se ES rozhodla o zahájení nových jednání o přistoupení Velké Británie, Norska a Dánska do konce června 1970. Současně byly zahájeny rozhovory s ostatními zeměmi ESVO, které měly zájem na vytvoření zóny volného obchodu s ES. „Finsko, které nemohlo riskovat ztrátu britského, dánského a příp. norského trhu v případě jejich vstupu do ES, vyjádřilo v dubnu 1970 svůj zájem na vytvoření zóny volného obchodu s ES. Ze stejného důvodu navrhl v listopadu téhož roku uzavřít dohodu o zóně volného obchodu s ES také Island. Švédská vláda prohlásila v březnu 1971, že za nových okolností nepřichází členství Švédska v ES v úvahu. V Norsku značně klesla podpora vstupu země do ES a vláda slíbila uspořádat o vstupu konzultativní referendum.“²⁵

Jednání o vstupu s Velkou Británií začala 30. června 1970 a dohoda o přistoupení byla podepsána 12. ledna 1972. Jednání s Dánskem započala v červnu 1971. V Dánsku se o přistoupení konalo v říjnu 1972 referendum, jehož výsledek byl zhruba 64% obyvatel pro přistoupení. Dohoda o přistoupení byla podepsána taktéž v lednu 1972. Jednání s Norskem začalo stejně jako s Dánskem, tedy v červnu 1971. V září 1972 se konalo v Norsku referendum, ve kterém proti vstupu hlasovalo přibližně 54% obyvatelstva a i přes konzultativní charakter referenda se norská vláda rozhodla ke vstupu do ES negativně.

²³ Vyjednávání ztěžovaly výjimky Velké Británie, které se vztahovaly k jejímu vztahu k zemím Commonwealthu, dalším zemím ESVO a společné zemědělské politiky EHS. Tehdejší francouzský prezident Charles de Gaulle nesouhlasil se vstupem zemí ESVO, protože se obával, že americká podpora členství Velké Británie v ES je součástí strategie USA na ovládnutí Evropy. CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy EU*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 100 - 101.

²⁴ Tentokrát kromě výše uvedených důvodů se Francie obávala anglických ekonomických problémů, které by mohly vést ke zpomalení vývoje EHS.

²⁵ CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy EU*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 102.

Prvního ledna 1973 vstoupila ze zemí ESVO do ES Velká Británie a Dánsko. ESVO tak mělo již jen šest členů a jeho podíl na zahraničním obchodu se snížil o polovinu. Ostatní členské země ESVO proto měly větší zájem o spolupráci s ES.

Samotná jednání EK s členskými zeměmi ESVO začala v prosinci 1971 a byla na bilaterální úrovni. Výsledkem těchto jednání byly dohody o volném obchodu s průmyslovými výrobky mezi ES a členskými zeměmi ESVO. Švédsko, Island, Portugalsko, Rakousko a Švýcarsko podepsaly příslušné dohody 22. července 1972, Norsko v březnu 1973 a Finsko v říjnu 1973.²⁶

Výše uvedené dohody stanovovaly postupné odstranění tarifních a netarifních překážek obchodu s průmyslovými výrobky a vytvoření zóny volného obchodu k 1. červenci 1977 (vyjma tzv. citlivých položek, jako je např. papír, pro které bylo stanoveno datum do konce roku 1983 a u Finska do konce roku 1984).²⁷

Pro obchod se zemědělskými výrobky, který nespadal do volného obchodu, byly stanoveny zvláštní podmínky („k vyrovnání rozdílných cen zemědělských surovin byla odstraněna pevná část cel, pohyblivé částky byly vybírány i nadále“²⁸; pro Norsko, Rakousko, Švédsko a Švýcarsko byly určeny ústupky u části zemědělských surovin; ústupky v oblasti vývozu ryb byly stanoveny pro Island a Portugalsko).

Smíšené výbory, scházející se alespoň jednou ročně, vznikly z důvodu kontroly naplňování dohod. Dohody upravovaly tzv. evoluční doložky, na základě kterých mohly strany dohod podávat návrhy na rozšíření spolupráce v oblastech, které dohody neupravovaly.

1.2.2 Druhá etapa – 1973 – 1989

Druhá etapa je ohraničena rokem 1973 a rokem 1989. Dohody o volném obchodu s průmyslovými výrobky byly uskutečňovány úspěšně a „do roku 1977 byla na základě nich skutečně zrušena většina tarifních překážek obchodu

²⁶ Dohody vstoupily v platnost pro Švédsko, Rakousko, Švýcarsko a Portugalsko 1. ledna 1973, pro Island 1. dubna 1973, pro Norsko 1. července 1973 a pro Finsko 1. ledna 1974.

²⁷ CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy EU*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 102 - 103.

²⁸ Tamtéž, s. 104.

s průmyslovými výrobky.²⁹ Současně se dařila i liberalizace obchodu s citlivými výrobky.

Členské státy ESVO usilovaly o těsnější spolupráci s EHS, neboť se nedařilo rozšíření spolupráce také do dalších oblastí. Pro užší vztahy byl i EP. Ten navrhoval spolupráci v oblasti výzkumu, sociální a měnové politiky, životního prostředí a institucionalizaci vzájemných vztahů. Ostatní orgány ES však byly proti a to z důvodu špatné ekonomické situace v 70. letech, která byla zapříčiněna strukturálními a surovinovými krizemi a „vnitřní zaneprázdněností ES s přípravou rozšíření o Řecko a jednání o uzavření dohod z Lomé.“³⁰

Začátkem 80. let se změnilы vzájemné vztahy ESVO a ES. Generální tajemník Sekretariátu ESVO navrhl nahradit „dosud převažující bilaterální přístup jednotlivých členských zemí mnohostranným přístupem ESVO. Významnou roli v této souvislosti sehrálo Švédsko, když iniciovalo první společné setkání Společenství a ESVO na ministerské úrovni“³¹.

V Lucemburku se konala 9. dubna 1984 první schůzka ministrů zahraničních věcí ESVO a ES, která se stala počátkem tzv. Lucemburského procesu, díky kterému se do oblasti volného obchodu dostaly také prvky společného trhu, a ve kterém bylo uzavřeno mnoho dohod³² mezi ES a členskými zeměmi ESVO. Na této schůzce byla přijata **Lucemburská deklaráce**, jež upravovala nutnost další spolupráce a odhodlání zjednodušovat a zdokonalovat volný pohyb průmyslových výrobků prostřednictvím opatření v oblasti odstraňování technických překážek obchodu, zjednodušování pravidel původu zboží a hraničních kontrol a harmonizací standardů. Smluvní strany deklaráce se také dohodly na rozvíjení spolupráce i v oblastech ekonomických, jako je zemědělství, spolupráce na hraničních přechodech, kooperace ve výzkumu a vývoji, státní zakázky, doprava, životní prostředí, sociální a měnové otázky.³³ V Lucemburské deklaraci byla poprvé uvedena **možnost vytvoření Evropského hospodářského prostoru**.

Díky Lucemburskému procesu se vzájemné vztahy mezi ES a členskými státy ESVO dostaly na multilaterální rovinu. V oblasti volného pohybu zboží byly přijaty dohody vylučující technické překážky a ulehčující pohyb zboží mezi členy ES

²⁹ CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy EU*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 105.

³⁰ Tamtéž.

³¹ Tamtéž.

³² Dohody v oblasti zemědělství, rybolovu a dopravy.

³³ CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy EU*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 106.

a ESVO. V dalších oblastech bylo přijato množství mnohostranných dohod (např. rámcové dohody o vědecké a technické spolupráci z roku 1984 a 1985 a z roku 1987 dohoda o společné proceduře a dohoda zavádějící jednotný administrativní dokument pro celní účely).

Členské státy ESVO aplikují od 1. ledna 1988 společný harmonizovaný celní sazebník ES, tzv. TARIC, současně od tohoto data platí ujednání o uznávání společných pravidel o původu výrobků a jsou členy Evropského výboru pro normalizaci (CEN).³⁴

V této druhé etapě podalo 28. března 1977 Portugalsko žádost o členství v ES, jednání byla zahájena v říjnu 1978 a stalo se členem ES od 1. ledna 1986³⁵. Tak se zmenšil počet členských zemí ESVO na šest.

1.2.3 Třetí etapa – 1989 - 1995

Třetí etapa vývoje vzájemných vztahů ESVO a ES je ohraničena rokem 1989 a končí rokem 1995, kdy z ESVO do ES vstoupilo Švédsko, Rakousko a Finsko.

Po vystoupení Portugalska bylo v ESVO Island, Norsko, Finsko, Rakousko, Švédsko, Švýcarsko a Lichtenštejnsko. Byly to ekonomiky malého rozsahu, jež byly závislé na mezinárodním obchodu směřovaných do zemí ES. Z tohoto důvodu bylo pro členské země ESVO velmi důležité zpřístupnit trh ES, což vedlo k znovuoobnovení zájmu o vznik EHP. Vznik EHP by měl význam pro vytvoření institucionálního rámce pro vzájemné vztahy mezi ES a ESVO.

Tehdejší předseda EK, Jacques Delors, navrhl institucionalizaci vzájemných vztahů, kterou předložil EP v lednu 1989 (tzv. Delorsova iniciativa). Na tento návrh reagovali nejvyšší představitelé členských zemí ESVO v březnu a v dubnu 1989 ministři ES a ESVO, kteří schválili návrh na rozšíření vztahů a současně zřídili Společnou kontaktní skupinu. Ta prozkoumala obsah vzájemné spolupráce a projednala institucionální otázky. V říjnu 1989 podala tato skupina výsledky svého pozorování, na základě kterých se opět sešli ministři ES a ESVO v prosinci 1989,

³⁴ SVOBODA, Pavel. *Právo vnějších vztahů Evropské unie*. 2. vydání. Praha: Linde. 2007, s. 257.

³⁵ Zdůvodněním, proč byla jednání o vstupu natolik zdlouhavá, je oblast zemědělství představující v jednání velmi kritickou oblast a současně také řešení španělské žádosti o vstup do ES. To vedlo ke vzniku konfliktů mezi těmito zeměmi. Blíže: FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 2. vyd. Brno: CDK. 2009, s. 115 - 116.

kteří rozhodli o „zahájení jednání o uzavření globální (rámcové) dohody o vzájemných vztazích, která měla vstoupit v platnost současně s dokončením vnitřního trhu Společenství, tj. k 1. lednu 1993, a vytvořit podmínky pro vznik EHP“³⁶.

V červnu 1990 začala probíhat složitá jednání z důvodu sporů o rybolovné kvóty, tranzitních průjezdů přes Rakousko a Švýcarsko, poskytování pomoci chudším členským státům ES. Nakonec byl ujednáán kompromis. Vyšší kvóty lovu ryb pro členské státy EHS budou kompenzovány více na úkor Norska a méně Islandu volným přístupem členských zemí ESVO na společných trh s rybími výrobky a až 70% snížením celní sazby pro ostatní zboží. Kompenzací za zvýšení počtu tranzitních licencí a rozšíření tranzitních práv v systému tzv. ekobodů se měla stát účast EHS na výstavbě některých dopravních staveb – tunelů. Současně členské státy ESVO přislíbily pomoc chudším zemím ES formou příspěvku do Fondu soudržnosti EHS.³⁷

V této třetí etapě došlo ke vzniku EHP, kterému se věnuji ve druhé kapitole práce.

V červenci 1989 podalo žádost o vstup do ES Rakousko, Švédsko v červnu 1991, Finsko v březnu 1992, Švýcarsko v květnu 1992 a Norsko v listopadu 1992. Jednání byla zahájena v únoru 1993 se Švédskem, Finskem a Švýcarskem a v dubnu 1993 s Norskem.

Při vyjednávání se objevily spory např. v oblastech životního prostředí, společné zemědělské politiky, energetické politiky nebo rybolovu. „Pod vlivem závěrů Evropské rady z Kodaně (červen 1993) vyjednavací Společenství ustoupili od přísného naplnění vstupních kritérií kandidátskými zeměmi ve prospěch rychlého ukončení jednání.“³⁸

Jednání mezi EU a Rakouskem, Švédskem a Finskem byla dokončena 1. března 1994, mezi EU a Norskem 16. března 1994 na Korfu. V těchto zemích se konala referenda o přistoupení, kdy v Rakousku, Švédsku a Finsku se jejich obyvatelstva vyjádřila pro vstup, v případě Norska bylo již podruhé referendum negativní.³⁹

Rakousko, Finsko a Švédsko se stali členy EU od 1. ledna 1995, což znamená, že ESVO má již pouze čtyři své členy – Island, Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko.

³⁶ CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy EU*. Praha: C. H. Beck. 2003, s. 109.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Tamtéž, s. 111.

³⁹ Rakousko – pro 66,6%; Finsko – pro 56,9%; Švédsko – pro 52,7%, Norsko – pro 47,8%.

2 VYTVOŘENÍ EVROPSKÉHO HOSPODÁŘSKÉHO PROSTORU

V Lucemburské deklaraci⁴⁰ se poprvé objevil návrh na vytvoření EHP, který byl ovšem velmi jednoduchý a volný. V březnu 1989 byla zahájena jednání o multilaterální smlouvě mezi ES a ESVO. „Obě strany souhlasily s tím, že by ESVO mělo implementovat ty normy ES, které byly základem jednotného trhu, tj. volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu, a k tomu například ustanovení o hospodářské pomoci, státních subvencích nebo životním prostředí.“⁴¹

Jednání byla zdlouhavá hned z několika důvodů. K prvním lze přiřadit požadavky Řecka na kamionovou dopravu, neboť válkou v tehdejší Jugoslávii byla odříznuta běžná silniční spojení a řecká nákladní doprava do ostatních členských států ES byla závislá na rakouských a švýcarských alpských silnicích. Rakousko a Švýcarsko ovšem nechtělo povolit omezený tranzit řeckých kamiónů, proto byla jednání tak dlouhá. Dalším svízelným bodem jednání byly nároky Španělska. „Týkaly se bohatých států ESVO i rozvoje této relativně chudší země ES.“⁴² Dalším nárokem Španělska byl volný přístup jejich rybářské flotily do norských a islandských vod. I když Španělsko chtělo Dohodu o EHP vetovat, tak se přes naléhání ostatních zemí spokojilo s nižší finanční pomocí a nižšími kvótami ryb z uvedených vod.⁴³

K samotnému návrhu Dohody o EHP dosáhli zástupci členských států ESVO a ES 22. října 1991. Podle návrhu měly být vytvořeny dva společné orgány, Rada EHP jako společný politický orgán, Společný výbor EHP oprávněný ke kontrole implementace dohody a soudní orgán, Soudní dvůr EHP, jenž by byl funkčně propojený s ESD a příslušný k interpretaci Dohody o EHP. Tím by došlo ke zdvojení soudního systému a materiálních zásad.⁴⁴

⁴⁰ Viz kapitola 1, podkapitola 1.2.2.

⁴¹ HORČIČKA, Václav, KOVÁŘ, Martin. *Dějiny evropské integrace II*. Praha: Triton, 2006, s. 99.

⁴² Dohoda ES – ESVO uzavřena. *Metropolitan*, 24. října 1991, s. 3.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ SCHEU, Harald Christian. Koncepce komunitárního práva v praxi Evropského soudního dvora a v právní teorii. *Mezinárodní vztahy*, 2002, roč. 37, č. 1, s. 9.

2.1 První posudek ESD k návrhu Dohody o EHP

EK požádala dne 14. srpna 1991 podle čl. 228 odst. 1 Smlouvy o EHS o posudek ESD o slučitelnosti návrhu dohody o vytvoření EHP s ustanoveními Smlouvy o EHS. Žádost obsahovala celkem čtyři otázky. První se týkala slučitelnosti přítomnosti soudců ESD v SD EHP, druhá se dotýkala slučitelnosti práva vstupu členských zemí ESVO do řízení před ESD, třetí se vztahovala na možnost soudů členských zemí ESVO předkládat otázky výkladu ESD beze změny Smlouvy o EHS a čtvrtá otázka byla, zda čl. 236 Smlouvy o EHS umožňuje soudní systém upravený Dohodou o EHP.⁴⁵ Ve výsledku se tedy žádost týkala toho, zda je vznik soudního mechanismu EHP slučitelný s komunitárním právem.

ESD ve svém posudku⁴⁶ ze dne 14. prosince 1991 uvedl, že se bude vyjadřovat pouze k položeným otázkám a také zdůraznil, že ostatní ustanovení Dohody o EHP (zvláště ustanovení o rozhodovacím procesu a rozdělení pravomocí v oblasti ochrany hospodářské soutěže) nebudou v posudku zkoumána.

ESD porovnal v posudku cíle a kontext Dohody o EHP s cíli a kontextem práva ES. „Shodné znění ustanovení dohody a odpovídajících ustanovení práva Společenství neznamena, že musejí být nutně shodně vykládána. Mezinárodní smlouvu je totiž třeba vykládat nikoli pouze na základě jejího znění, ale také s přihlédnutím k jejím cílům.“⁴⁷ Podle čl. 31 Vídeňské úmluvy o mezinárodním smluvním právu musí být smlouvy vykládány v dobré víře v souladu s obvyklým významem, který je dáván výrazům ve smlouvě v jejich celkové souvislosti a také s přihlédnutím k předmětu a účelu smlouvy. Účelem Dohody o EHP je uplatňování režimu volného obchodu a hospodářské soutěže v obchodních a ekonomických vztazích obou smluvních stran. Režim volného obchodu a hospodářské soutěže, jež chce Dohoda o EHP rozšířit na území obou smluvních stran, v ES vytvořil nedílnou součást právního řádu ES, jehož cíle jsou nad rámec cílů sledovaných Dohodou o EHP (ze smlouvy o EHS vyplývá, že cílem této smlouvy je ekonomická integrace, vytvoření vnitřního trhu a hospodářské a měnové unie). EHP má vzniknout na základě mezinárodní smlouvy, jež zakládá práva a povinnosti smluvních stran a nepředpokládá přenos suverénních práv států na mezivládní instituce, které zřizuje. Naproti tomu Smlouva o EHS tvoří ústavní listinu ES. Veškeré smlouvy ES

⁴⁵ Viz Posudek ESD ze dne 14. prosince 1991, č. 1/91. Sb. rozh. s. I-06079.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Tamtéž.

vytvořily nový právní řád, v jehož prospěch se státy vzdaly svých suverénních práv a jehož subjekty jsou kromě členských států také jejich státní příslušníci.⁴⁸

Z toho vyplývá, že stejnorodost právních pravidel v celém EHP není zajištěna shodným obsahem nebo zněním ustanovení práva ES a odpovídajících ustanovení Dohody o EHP. ESD zkoumal, zda Dohoda o EHP stanoví také jiné prostředky k zaručení stejnorodosti. V čl. 6 Dohody o EHP je stanoveno, že ustanovení této dohody musí být vykládána v souladu s judikaturou ESD, která se týká odpovídajících ustanovení práva ES. To ale neumožňuje zaručit stejnorodost, a to ze dvou důvodů. Zaprvé se článek týká pouze judikatury ESD, která předchází datu jejího podpisu. Kvůli budoucímu vývoji bude složité odlišit novou judikaturu od dřívější. Zadruhé se smluvní strany zavazují (bez uznání zásady přímého účinku a přednosti zakotvené touto judikaturou) zavést do svých právních řádů legislativní ustanovení, díky kterému bude mít znění Dohody o EHP přednost před legislativními ustanoveními, které mu odporují. Proto tedy se povinnost respektovat judikaturu ESD nevztahuje na základní prvky této judikatury, které jsou neslučitelné se znaky Dohody o EHP. Cíl stejnorodosti výkladu a uplatňování práva v EHP naráží na rozdílnosti v účelu a kontextu Dohody o EHP na straně jedné a práva ES na straně druhé.⁴⁹

První otázka se týkala slučitelnosti přítomnosti soudců ESD v SD EHP a v Soudu EHP prvního stupně soudců Soudu prvního stupně ES. Zde se jedná o rozdílné vykládání a uplatňování stejných ustanovení soudci SD EHP a ESD, ale podle jiných přístupů, metod a konceptů kvůli zohledňování kvůli zohledňování povahy každé smlouvy a cílů, které jsou jim vlastní (možnost porušení principu nezávislosti). Tento soudní systém Dohody o EHP je dle ESD neslučitelný se Smlouvou o EHS.⁵⁰

Druhá otázka EK se vztahovala k možnosti práva členských zemí ESVO vstupovat do řízení před ESD v pozici vedlejších účastníků. „Doložka k protokolu 34 stanoví, že k umožnění tohoto práva musí být změněny články 20 a 37 protokolu o statutu ESD.“⁵¹ Tyto dva články jsou obsaženy v hlavě III protokolu o statutu ESD a podle čl. 188 druhého pododstavce Smlouvy o EHS může ustanovení této hlavy měnit Rada jednomyslným rozhodnutím na žádost ESD po konzultaci s EK a EP.

⁴⁸ Podrobněji: Posudek ESD ze dne 14. prosince 1991, č. 1/91. Sb. rozh. s. I-06079.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ Tamtéž.

To znamená, že přiznání práva vstupovat do řízení před ESD jako vedlejší účastníci členských zemím ESVO nevyžaduje změnu Smlouvy o EHS ve smyslu článku 236.⁵²

Třetí otázka se vztahovala k oprávnění soudů členských zemí ESVO předkládat otázky výkladu ESD beze změn Smlouvy o EHS. Dle čl. 104 odst. 2 Dohody o EHP jsou ustanovení umožňující členské zemi ESVO povolit jeho soudním orgánům, aby se obracely na ESD s žádostí o výklad ustanovení Dohody o EHP, obsažena v protokolu 34. V čl. 1 tohoto protokolu je stanoveno, že je-li při projednávání věci před soudem státu ESVO vznesena otázka výkladu ustanovení Dohody o EHP, která jsou totožná s ustanoveními smluv ES, může tento soud, považuje-li to za nezbytné, požádat ESD, aby v této otázce rozhodl. Výše uvedený postup se vyznačuje tím, že ponechává členským státům ESVO volnost, zda svým soudním orgánům umožní předkládat otázky ESD, a že nestanoví žádnou povinnost soudům těchto států rozhodujícím v poslední instanci. “Není zaručeno, že odpovědi, které bude takto Soudní dvůr muset podat, budou mít závazný účinek pro soudní orgány, které mu otázky předložily. Tento postup se tedy zásadním způsobem liší od postupu stanoveného článkem 177 Smlouvy o EHS.”⁵³ Nelze připustit, aby odpovědi, které ESD poskytne soudním orgánům členských států ESVO, měly čistě konzultativní účinek a neměly tak závazné účinky. To by mělo za následek znehodnocení pozice ESD tak, jak je pojmána Smlouvou o EHS (závaznost jeho rozhodnutí; princip právní jistoty). Z tohoto hlediska dotčený soudní mechanismus narušuje právní jistotu nezbytnou k řádnému fungování řízení o předběžné otázce. Z toho plyne, že čl. 104 odst. 2 Dohody o EHP a její protokol 34 jsou neslučitelné s právem ES, neboť nezaručují závazný účinek odpovědí.⁵⁴

Čtvrtá otázka se týkala toho, zda čl. 236 Smlouvy o EHS umožňuje soudní systém upravený Dohodou o EHP. EK uvedla, že v případě odmítavého posudku ESD je možné tento článek změnit, aby umožnil zavedení tohoto systému. Toto ustanovení však neposkytuje základ pro vytvoření soudního systému. Změna ve smyslu uvedeném EK by nezhojila neslučitelnost soudního systému dohody s právem ES.⁵⁵

ESD rozhodl, že systém soudního přezkumu, jehož zavedení zamýšlí Dohoda o EHP, je neslučitelný se Smlouvou o založení EHS.

⁵² Posudek ESD ze dne 14. prosince 1991, č. 1/91. Sb. rozh. s. I-06079.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ Tamtéž.

„V této souvislosti bylo poukázáno na to, že ESD ve svém posudku nehájil pouze základy komunitárního řádu, ale také svou vlastní pozici. Objevily se dokonce spekulace o tom, že žádosti EK o posudek předcházelo silné lobování ze strany ESD, čímž by ESD navzdory svému mandátu vstupoval do politické arény.“⁵⁶

2.2 Druhý posudek ESD k návrhu Dohody o EHP

Na základě výše uvedeného posudku ESD byl původní návrh Dohody o EHP přepracován a byl upraven soudní orgán pouze pro členské státy ESVO a některé rozhodovací kompetence přešly na Společný výbor EHP. EK opět podala žádost o posudek k ESD dne 27. února 1992. ESD vydal druhý posudek⁵⁷ dne 10. dubna 1992, kde byly řešeny především interpretace a rozdělení pravomocí v oblasti ochrany hospodářské soutěže.

Nové ustanovení Dohody o EHP⁵⁸ upravuje zřízení soudního orgánu, SD ESVO, kdy je tento soud příslušný, co se týče Dohody o EHP, zejména pro žaloby týkající se kontrolního postupu vůči členským státům ESVO, odvolání proti rozhodnutím přijatým Kontrolním úřadem ESVO v oblasti ochrany hospodářské soutěže a řešení sporů mezi dvěma či více členskými státy ESVO.

Dosavadní článek 6 Dohody o EHP se nemění. Toto ustanovení stanovuje, že aniž je dotčen další vývoj judikatury, jsou ustanovení Dohody o EHP v míře, v jaké jsou v podstatě totožná s pravidly Smlouvy o EHS a Smlouvy o založení ESVO a s akty přijatými na základě výše uvedených smluv, při svém provádění a uplatňování vykládána v souladu se související judikaturou ESD vydanou přede dnem podpisu této Dohody. K dosažení cíle jednotného výkladu Dohody o EHP a práva ES je stanoveno v článku 105 odst. 2, že Smíšený výbor EHP zkoumá vyvíjení judikatury ESD a SD ESVO. K tomuto účelu jsou předávána všechny jejich rozhodnutí Smíšenému výboru EHP, a to z důvodu stejného výkladu Dohody

⁵⁶ SCHEU, Harald Christian. Koncepce komunitárního práva v praxi Evropského soudního dvora a v právní teorii. *Mezinárodní vztahy*, 2002, roč. 37, č. 1, s. 10.

⁵⁷ Posudek ESD ze dne 10. dubna 1992, č. 1/92. Sb. rozh. s. I-02821.

⁵⁸ Čl. 108 odst. 2 Dohody o EHP.

o EHP.⁵⁹ V protokolu 34 Dohody o EHP jsou upravena ustanovení, které poskytují členskému státu možnost zmocnit své soudní orgány k žádosti ESD o rozhodnutí o výkladu ustanovení Dohody o EHP.

Zároveň nový návrh Dohody o EHP obsahuje odlišné řešení sporů týkajících se výkladu nebo uplatňování Dohody o EHP, které se předkládají Smíšenému výboru EHP.⁶⁰

ESD se také zabýval pravomocemi EU k uzavření mezinárodních dohod v oblasti ochrany hospodářské soutěže⁶¹. Do pravomoci EU patří uzavírání mezinárodních dohod v této oblasti, nemění-li tato pravidla charakter pravomocí EU a jejich orgánů (přednost primárního práva před ostatními mezinárodními smlouvami).⁶²

ESD tedy v posudku vyjádřil, že v souladu s Dohodou o EHP je slučitelné ustanovení Dohody o EHP o řešení sporů a o rozdělení pravomocí v oblasti hospodářské soutěže.⁶³

2.3 Vznik, obsah a cíl Dohody o EHP

V dubnu 1992 dohodu parafovali reprezentanti ES a velvyslanci ESVO, poté byla 2. května téhož roku v Portu (též nazývána „Smlouva z Porta“) podepsána ministry zahraničních věcí členských zemí ES a ESVO.⁶⁴

Dohoda měla vstoupit v platnost 1. ledna 1993, nicméně Švýcarsko v prosinci 1992 odmítlo ratifikovat dohodu.⁶⁵ Proto byla obnovena jednání mezi ES a ESVO,

⁵⁹ Pokud se ale Smíšenému výboru EHP nepodaří zajistit do dvou měsíců poté, co zjistil rozdíl v judikatuře, stejný výklad Dohody o EHP, lze použít postup stanovený v článku 111 této Dohody. Blíže čl. 105 odst. 3 Dohody o EHP.

⁶⁰ Podrobněji: Posudek ESD ze dne 10. dubna 1992, č. 1/92. Sb. rozh. s. I-02821. Čl. 111 Dohody o EHP.

⁶¹ Viz čl. 56 Dohody o EHP.

⁶² Posudek ESD ze dne 10. dubna 1992, č. 1/92. Sb. rozh. s. I-02821.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy EU*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 110.

⁶⁵ Vztah mezi EU a Švýcarskem je upraven dohodou o volném obchodu z roku 1972 novelizovanou sedmi dohodami z roku 2002 o volném pohybu osob, letecké dopravě, přepravě zboží a osob pro silnici a železnici, obchodu se zemědělskými produkty, vzájemném uznávání shody, vládních zakázkách a vědecké a technologické spolupráci. SVOBODA, Pavel. *Právo vnějších vztahů Evropské unie*. Praha: Linde, 2007, s. 258.

kdy ES chtěly kompenzovat ztrátu příspěvku Švýcarska na financování EHP zvýšením příspěvků ostatních členských států ESVO (příspěvky navýšeny byly).⁶⁶

Evropský parlament a národní parlamenty zúčastněných členských států ES a pěti⁶⁷ členských států ESVO ratifikovali Dohodu o EHP, která se posléze stala platnou k 1. lednu 1994.⁶⁸

Samotná Dohoda o EHP není obsáhlá, skládá se ze šesti částí a 129 článků. Její rozměr ovšem zvětšuje 22 příloh a 49 protokolů. „Přílohy odkazují na příslušné akty *acquis communautaire* aplikované v rámci EHP, aniž by tak byly tyto právní texty v plném rozsahu opakovány. Protokoly zahrnují ustanovení o specifických oblastech, jako jsou například pravidla o původu zboží, přechodná období pro státy ESVO – členy EHP v určitých oblastech a zjednodušené celní procedury.“⁶⁹

Cílem Dohody o EHP je podpora trvalého a vyváženého posilování hospodářských a obchodních vztahů mezi smluvními stranami, jež vytváří homogenní EHP za rovných podmínek hospodářské soutěže a dodržování těchto pravidel.⁷⁰

EHP je vybudován na společném vnitřním trhu – na čtyřech základních svobodách, tedy na volném pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu a na ochraně hospodářské soutěže.⁷¹

Dohodou je upravena také tzv. horizontální politika související se čtyřmi svobodami, tj. sociální politika, ochrana spotřebitele, politika životního prostředí, statistika a obchodní právo. Smluvní strany Dohody o EHP se zavazují podporovat zlepšení pracovních a životních podmínek pracovníků s ohledem na jejich zdraví a bezpečnost. V oblasti pracovního práva zavádějí opatření pro zajišťování náležitého fungování Dohody o EHP (rovnost mužů a žen v oblasti dosažení stejné mzdy za stejnou práci; rozvíjení rozhovorů mezi managementem a pracovníky na evropské úrovni).⁷² Spolupráce v oblasti životního prostředí mezi smluvními stranami Dohody o EHP má za cíl „udržovat, chránit a zlepšovat kvalitu životního

⁶⁶ CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy EU*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 110. Viz dále.

⁶⁷ K Dohodě o EHP nepřistoupilo Lichtenštejnsko a Švýcarsko. Referendum ve Švýcarsku dopadlo negativně, v Lichtenštejnsku pozitivně, ale vzhledem k celní unii se Švýcarskem se nemohlo k dohodě připojit do vyřešení technických komplikací. 1. května 1995 se ale Lichtenštejnsko stalo členem EHP. Blíže: CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy EU*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 110.

⁶⁸ CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy EU*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 110.

⁶⁹ JANKŮ, Linda, JANKŮ, Martin. *Polické a právní základy evropských integračních seskupení*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 122.

⁷⁰ Čl. 1 odst. 1 Dohody o EHP.

⁷¹ Čl. 1 odst. 2 Dohody o EHP.

⁷² Blíže čl. 66 – 71 Dohody o EHP.

prostředí; přispívat k ochraně lidského zdraví a zajišťovat obezřetné a racionální využívání přírodních zdrojů⁷³, to vše při dodržování zásady „prevence, odvracení ohrožení životního prostředí především u zdroje a znečišťovatel platí“⁷⁴. Smluvní strany Dohody o EHP zajišťují za účelem popisu a sledování významných hospodářských, společenských a ekologických hledisek EHP vypracování a šíření soudržné a srovnatelné statistické informace. K tomu účelu vypracovávají a používají harmonizované metody, definice a klasifikace, jakož i společné programy a postupy organizování statistické práce na odpovídající administrativní úrovni a zaručení dodržování statistické důvěrnosti.⁷⁵

Současně je upravena vedlejší forma spolupráce, tedy „výzkum a technologický rozvoj, informační služby, životní prostředí, všeobecné a odborné vzdělávání a mládež, sociální politika, ochrana spotřebitelů, malé a střední podniky, cestovní ruch, audiovizuální oblast a civilní ochrana“⁷⁶. Smluvní strany mohou podle čl. 87 Dohody o EHP výše uvedené rozšířit o další oblasti, domnívají-li se, že taková spolupráce by mohla přispět k dosažení cílů Dohody o EHP nebo by se mohla jinak dotýkat společného zájmu.

Nepojímá ale společnou zemědělskou politiku a společnou rybářskou politiku, které spadají pod společné politiky EU. Nespadá sem také spolupráce v oblasti justice a vnitra a společná zahraniční a bezpečnostní politika.⁷⁷

Organizace, veřejné instituce a jiné subjekty ze členských zemí ESVO se mohou připojit do programů EU (např. Sedmý rámcový program pro výzkum a technologický rozvoj, Program celoživotního vzdělávání, Rámcový program pro konkurenceschopnost a inovace). Jejich účast tak obohacuje jak EU, tak ESVO. „Rozšiřování těchto programů je umožněno zvyšováním peněžních prostředků na jejich financování, které plyne ze států ESVO.“⁷⁸ Členské státy ESVO se těchto programů účastní prostřednictvím Dohody o EHP (Švýcarsko má přístup k programům pro výzkum a média prostřednictvím zvláštních dvoustranných dohod s EU).⁷⁹

⁷³ Čl. 73 odst. 1 Dohody o EHP.

⁷⁴ Čl. 73 odst. 2 Dohody o EHP.

⁷⁵ Blíže čl. 76 Dohody o EHP. Přílohy č. 18 – 22 Dohody o EHP.

⁷⁶ Čl. 78 Dohody o EHP.

⁷⁷ JANKŮ, Linda, JANKŮ, Martin. *Polické a právní základy evropských integračních seskupení*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 112.

⁷⁸ Tamtéž, s. 124.

⁷⁹ Tamtéž, s. 124 - 125.

Zároveň jsou členské státy ESVO zapojeny do agentur EU (např. Evropský úřad pro bezpečnost potravin, Odrůdový úřad společenství, Evropská agentura pro leteckou bezpečnost, Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, Evropské středisko pro prevenci a kontrolu nemocí).⁸⁰

Vstupem členských zemí ESVO do EHP se ekonomické vazby k jednotnému vnitřnímu trhu EU velice zúžily. Členské státy ESVO jsou zapojeny do jednotného vnitřního trhu na základě unijního práva (výjimku tvoří oblast zemědělství⁸¹ a rybolovu). Mezi smluvními stranami se neuplatňují některé nástroje obchodní ochrany, např. antidumpingová cla, vyrovnávací cla a další opatření proti nekalým obchodním praktikám. Vzniklý problém je řešen na úrovni unijního soutěžního práva nebo práva státních podpor. Specifická pravidla jsou uplatňována u citlivých komodit (zemědělské produkty, ocel, uhlí a energie) a zvláštní režim platí také pro rybolovné produkty (ochrana Norska a Islandu).⁸²

Podle čl. 115 Dohody o EHP se smluvní strany dohodly na potřebě snižovat hospodářské a sociální rozdíly mezi svými regiony a to s cílem podporovat trvalé a vyvážené posilování hospodářských a obchodních vztahů mezi smluvními stranami. Členské státy ESVO vypracují finanční mechanismus, aby tak přispěly k odstranění hospodářských a sociálních rozdílů mezi těmito regiony.⁸³

První finanční mechanismus byl přijat na období let 1994 – 1998. Byly stanoveny dva druhy finanční pomoci. Zaprvé to byly grantové příspěvky od tehdejších členských států ESVO celkem 500 mil. eur a zadruhé úroková zvýhodnění v hodnotě 1 500 ml. eur, jež se týkaly úvěru EIB.

Druhý finanční mechanismus na období 1999 – 2003 zahrnoval příspěvky ve výši 120 mil. eur.

Třetí byl přijat na období 2004 – 2009. Opět byly stanoveny dva nástroje. Prvním byl finanční mechanismus EHP, kdy členské státy ESVO poskytly 672 mil. eur (ten mohly využít všechny nové členské státy a Řecko, Španělsko a Portugalsko).

⁸⁰ JANKŮ, Linda, JANKŮ, Martin. *Polické a právní základy evropských integračních seskupení*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 125.

⁸¹ A to z toho důvodu, že se ve státech ESVO vyplácejí zemědělcům vyšší subvence, než ve státech EU. Členské země ESVO provádějí vlastní zemědělskou politiku, i přesto museli zemědělci z členských zemí ESVO přejít na nižší ceny zemědělských produktů v rámci vnitřního trhu EU, což je kompenzováno možností nákupu levnějších zemědělských strojů, zařízení, náhradních dílů a komponentů na trzích EU. CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy EU*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 113 - 114.

⁸² TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 276.

⁸³ Čl. 116 Dohody o EHP.

Druhým byl finanční mechanismus Norska, ve kterém Norsko poskytlo vedle společného mechanismu ještě dalších 635 mil. eur pro deset nových členských států EU.⁸⁴

Ke koordinaci financování byl zřízen členskými státy ESVO Výbor pro řízení finančního mechanismu, který řídí finanční mechanismus EHP a přijímá rozhodnutí o poskytování finanční pomoci.⁸⁵

Na období 2009 – 2014 zahrnuje finanční mechanismus příspěvky od členských států ESVO ve výši 999 mil. eur. Norsko poskytuje v tomto období prostřednictvím finančního mechanismu Norska 800 mil. eur, což je 22% nárůst oproti předchozímu období.⁸⁶

⁸⁴ Ministerstvo zemědělství ČR. *Evropské sdružení volného obchodu a Evropský hospodářský prostor* [online]. Ministerstvo zemědělství ČR, 5. dubna 2007 [cit. 5. září]. Dostupné na <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/mezinarodni-organizace/evropske-sdruzeni-volneho-obchodu.html>>.

⁸⁵ Blíže k finančním mechanismům: JANKŮ, Linda, JANKŮ, Martin. *Polické a právní základy evropských integračních seskupení*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 130.

⁸⁶ *Souhrnné teritoriální informace* [online], [cit. 13. září 2011]. Dostupné na <<http://www.export.cz/exportcz/Teritori%C3%A1ln%C3%ADinformaceDB/Detailinformacest%C3%A1t uDB/tabid/91/Default.aspx?GROUP=3&CNTR=143>>.

3 OBLASTI SPOLUPRÁCE MEZI ESVO A EU V RÁMCI DOHODY O EHP

Úprava obsažená v Dohodě o EHP je velmi podobná úpravě v SFEU, ale nekopíruje ji.

Podle čl. 46 Dohody o EHP si smluvní strany mohou vyměňovat názory a informace o provádění Dohody o EHP a o dopadu integrace na hospodářské činnosti a na provádění hospodářské a měnové politiky. Také mohou probírat makroekonomickou situaci, politiku a perspektivy. Výměna těchto názorů a informací ale není povinná.

3.1 Volný pohyb osob

Volný pohyb osob je upraven v části třetí Dohody o EHP společně s volným pohybem služeb a kapitálu. Touto svobodou je zajištěn volný pohyb pracovních sil mezi členskými státy EU a členskými státy ESVO, což zahrnuje odstraňování diskriminace mezi pracovníky smluvních stran Dohody o EHP na základě státní příslušnosti, jedná-li se o zaměstnávání, odměňování za práci a jiné pracovní podmínky.⁸⁷

Podle článku 28 odst. 3 Dohody o EHP obsahuje volný pohyb osob, vyjma omezení zdůvodněných veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností a ochranou zdraví, právo:

- ucházet se o skutečně nabízená pracovní místa;
- pohybovat se za tím účelem volně na území členských států EU a států ESVO;
- pobývat v některém z členských států EU nebo států ESVO za účelem výkonu zaměstnání v souladu s právními a správními předpisy, jež upravují zaměstnávání vlastních státních příslušníků;
- zůstat na území členského státu EU nebo států ESVO po skončení zaměstnání (výše uvedené se nepoužije pro zaměstnání ve veřejné správě⁸⁸).

⁸⁷ Čl. 28 odst. 1 a 2 Dohody o EHP.

⁸⁸ Čl. 28 odst. 4 Dohody o EHP.

Smluvní strany Dohody o EHP jsou povinny zajistit pro volný pohyb pracovníků a osob samostatně výdělečně činných v oblasti sociálního zabezpečení pro pracovníky a osoby samostatně výdělečně činné a jimi vyživované rodinné příslušníky „započtení všech dob získaných podle jednotlivých vnitrostátních právních předpisů jednotlivých zemí pro účely vzniku a trvání nároků na dávky a pro výpočet jejich výše a vyplácení dávek osobám s bydlištěm na území smluvních stran Dohody o EHP“⁸⁹.

Svobodu usazování, jež náleží taktéž do volného pohybu osob, je zakázáno omezovat pro státní příslušníky členských států EU nebo ESVO na území jiného z těchto států. Současně jsou také zakázána omezení při zřizování zastoupení, poboček nebo dceřiných společností státními příslušníky členského státu ES nebo ESVO na území jiného z těchto států. Zahrnuje i přístup k samostatně výdělečným činnostem a jejich výkon, zřízení a řízení podniků v souladu s podmínkami stanovenými pro vlastní státní příslušníky právem země usazení.⁹⁰

Výše uvedené se nevztahuje na činnosti spojené s výkonem veřejné moci a také nevylučuje užití právních a správních předpisů stanovující zvláštní režim pro cizí státní příslušníky z důvodu veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti a ochrany zdraví.⁹¹

K tomu, aby mohl být usnadněn přístup osob k zaměstnání a k samostatně výdělečné činnosti a svobodě usazování, přijmou smluvní strany opatření, které se budou týkat vzájemného uznávání diplomů, osvědčení a jiných dokladů o kvalifikaci a koordinaci právních a správních předpisů smluvních stran týkající se přístupu k zaměstnání a k samostatně výdělečné činnosti a jejich výkonu.⁹²

Schengenský prostor je rozšířen zvláštní dohodou na Norsko a Island (obě země od roku 2001) a další dohodou na Lichtenštejnsko (od konce roku 2011).⁹³

⁸⁹ Čl. 29 Dohody o EHP.

⁹⁰ Čl. 31 odst. 1 Dohody o EHP.

⁹¹ Čl. 32 a 33 Dohody o EHP.

⁹² Čl. 30 Dohody o EHP.

⁹³ Schengenský prostor byl rovněž rozšířen na Švýcarsko, a to od konce roku 2008. Blíže: *Volný pohyb osob* [online]. [cit. 16. srpna 2011]. Dostupné na <http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/citizen/freedom/article_7175_cs.htm>.

3.2 Volný pohyb zboží

V části druhé Dohody o EHP je upraven volný pohyb zboží⁹⁴.

Jsou uplatňována pravidla původu výrobků bez dotčení případných mezinárodních závazků, jež smluvní strany Dohody o EHP přijaly nebo přijmout mohou v rámci Všeobecné smlouvy o clech a obchodu.⁹⁵ Mezi smluvními stranami Dohody o EHP jsou zakázána dovozní a vývozní cla, všechny poplatky s rovnocenným účinkem, cla fiskální povahy, množstevní omezení dovozu a vývozu, stejně jako všechna opatření s rovnocenným účinkem.⁹⁶ Pro poslední dva uvedené neplatí „zákazy a omezení dovozu, vývozu nebo tranzitu, které jsou odůvodněné veřejnou mravností, veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností, ochranou zdraví a života lidí a zvířat, ochranou rostlin, ochranou národního kulturního pokladu, jenž má uměleckou, historickou nebo archeologickou hodnotu, nebo ochranou průmyslového a obchodního vlastnictví“⁹⁷. To však nesmí být použito jako nástroj svévolné diskriminace nebo zastřešeného omezování obchodu mezi smluvními stranami Dohody o EHP.⁹⁸

Je zakázáno přímé a nepřímé vyšší vnitrostátní zdanění jakéhokoliv výrobku pocházejícího ze smluvních stran Dohody o EHP, než kterému jsou podrobeny přímo nebo nepřímo podobné výrobky domácí. Stejně tak je zakázáno uvalovat vnitrostátní daně na výrobky, které by tak poskytly nepřímou ochranu jiným výrobkům.⁹⁹

Snahou smluvních stran Dohody o EHP je liberalizace obchodu se zemědělskými a rybolovnými produkty i přes to, že tento obchod upravují zvláštní předpisy. Také se informují o podmínkách tohoto obchodu. Pro podporu vzájemného obchodu zjednodušují smluvní strany Dohody o EHP hraniční kontroly a formality. Vzájemně si pomáhají při řešení celních otázek k tomu, aby bylo zajištěno správné použití celní legislativy.¹⁰⁰

⁹⁴ Podle č. 8 odst. 3 Dohody o EHP se tato dohoda nevztahuje na všechny výrobky, nýbrž pouze na výrobky kapitol 25-97 harmonizovaného systému popisu a číselného označování zboží, s výjimkou výrobků uvedených v protokolu 2 a na výrobky uvedené v protokolu 3, s výhradou zvláštních opatření uvedených v tomto protokolu. To znamená, že se Smlouva o EHP aplikuje kromě těchto výjimek pouze na výrobky, které mají původ na území smluvních stran.

⁹⁵ Čl. 9 odst. 1 Dohody o EHP.

⁹⁶ Čl. 10 – 12 Dohody o EHP.

⁹⁷ Čl. 13 Dohody o EHP.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Čl. 14 Dohody o EHP.

¹⁰⁰ CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy EU*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 115.

3.3 Volný pohyb služeb

Tato svoboda je upravena v části třetí Dohody o EHP. Volný pohyb služeb je spolu s právem na usazování důležitým faktorem v soudržnosti EHP. Služby představují významný podíl místních ekonomik a ve většině zemí EHP je v této oblasti zaměstnáno více, než polovina práceschopných. Také hrají významnou roli v mnoha fázích výroby zboží.¹⁰¹

Dohoda o EHP se vztahuje na tyto oblasti služeb:

- finančnictví,
- informační a telekomunikační služby,
- audiovizuální služby,
- poštovní služby,
- doprava.¹⁰²

Omezení volného pohybu služeb je zakázáno na územní smluvních stran Dohody o EHP pro státní příslušníky členských států EU a ESVO, jež jsou usazeni v jiném členském státě EU nebo ESVO, než se nalézá příjemce služeb.¹⁰³

Službami se má na mysli úkony poskytované zpravidla za úplatu a nejsou-li upraveny ustanoveními o volném pohybu zboží, osob a kapitálu. Ke službám se podle článku 37 Dohody o EHP řadí:

- činnosti průmyslové povahy;
- činnosti obchodní povahy;
- řemeslné činnosti;
- činnosti v oblasti svobodných povolání.

Poskytovatel služby má možnost provozovat dočasně za účelem jejího poskytnutí svou činnost ve státě, kde se služba poskytuje, za identických podmínek, jaké tento stát ukládá svým státním příslušníkům.¹⁰⁴ Volný pohyb služeb v dopravě je upravován ve zvláštních ustanoveních.

¹⁰¹ *Free Movement of Services* [online]. EFTA [cit. 16. srpna 2011]. Dostupné na <<http://www.efta.int/eea/policy-areas/services.aspx>>.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Čl. 36 odst. 1 Dohody o EHP.

¹⁰⁴ Čl. 37 Dohody o EHP.

3.4 Volný pohyb kapitálu

Úpravu svobody volného pohybu kapitálu obsahuje část třetí Dohody o EHP. Je nezbytným předpokladem pro volný pohyb služeb.

Jsou zakázána všechna omezení pohybu kapitálu náležejícího osobám, které mají bydliště v členských státech EU nebo ESVO, stejně i jako diskriminace na základě státní příslušnosti nebo místa bydliště stran nebo místa, ve kterém je kapitál investován.¹⁰⁵ Taktéž v rámci Dohody o EHP nepodléhají omezením běžné platby, které jsou spojeny s pohybem zboží, služeb, osob nebo kapitálu mezi smluvními stranami.¹⁰⁶

Pokud se vztahuje na pohyb kapitálu liberalizované dle Dohody o EHP vnitrostátní právní předpisy, kterými je řízen kapitálový trh a úvěrový systém, nemohou být uplatňovány diskriminačním způsobem. Dotyčné státy se mohou dohodnout na tom, že půjčky určené pro přímé nebo nepřímé financování některé členské země EU nebo ESVO či jeho regionálních a místních územních samosprávných celků smějí být vydávány nebo umístěny v ostatních členských státech EU nebo ESVO. V jiných případech to není možné.¹⁰⁷

Jestliže by vyvolal pohyb kapitálu narušení fungování kapitálového trhu v některé členské zemi EU nebo ESVO, dotčená smluvní strana má možnost přijmout ochranné opatření v oblasti pohybu kapitálu. Pokud příslušné orgány některé smluvní strany Dohody o EHP učiní změnu směnného kurzu, jež narušuje podmínky hospodářské soutěže, mají ostatní smluvní strany možnost na přísně omezenou dobu přijmout nezbytná opatření k napravení následků této změny.¹⁰⁸

Přijmout ochranné opatření může dotčená smluvní strana také v případě, že je platební bilance členské země EU nebo ESVO ohrožena v důsledku celkové nerovnováhy platební bilance nebo povahy měny, kterou má k dispozici, jež mohou především ohrozit fungování Dohody o EHP.¹⁰⁹

¹⁰⁵ Čl. 40 Dohody o EHP.

¹⁰⁶ Čl. 41 Dohody o EHP.

¹⁰⁷ Čl. 42 Dohody o EHP.

¹⁰⁸ Viz čl. 43 Dohody o EHP.

¹⁰⁹ Čl. 43 odst. 4 Dohody o EHP. K provedení čl. 43 Dohody o EHP použije EU a členské státy ESVO své vnitřní postupy stanovené v protokolu 18 Dohody. Viz čl. 44 Dohody o EHP.

3.5 Spolupráce v oblasti ochrany hospodářské soutěže

Hospodářské soutěži je věnována část třetí Dohody o EHP. Úprava zahrnuje kartelové právo, zákaz zneužívání dominantního postavení a kontrolu fúzí. Složitější je stránka procesní, kdy je rozdělena pravomoc mezi Úřad pro dozor ESVO a EK.¹¹⁰

Podle čl. 53 Dohody o EHP jsou zakázány všechny dohody mezi podniky, rozhodnutí o sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě, které by mohly ovlivnit obchod mezi smluvními stranami a jejichž cílem nebo výsledkem je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na území smluvních stran Dohody o EHP, a to ty, které:

- přímo nebo nepřímo určují nákupní nebo prodejní ceny anebo jiné obchodní podmínky;
- omezují nebo kontrolují výrobu, odbyt, technický vývoj nebo investice;
- rozdělují trhy nebo zdrojové zásobování;
- uplatňují vůči obchodním partnerům rozdílné podmínky při plnění stejné povahy, čímž jsou někteří partneři znevýhodněni v hospodářské soutěži.

Výše uvedené ale neplatí, pokud podporují zlepšení výroby, distribuce výrobků nebo k podpoře technické a hospodářské progresi, přičemž vyhrazují spotřebitelům patřičný podíl na výhodách z toho vyplývajících, a jenž „neukládají příslušným podnikům omezení, jež nejsou k dosažení těchto cílů nezbytná a nedovolují těmto podnikům vyloučit hospodářskou soutěž ve vztahu k podstatné části výrobků tímto dotčených“¹¹¹. Také je zakázáno, aby jeden nebo více podniků zneužívaly dominantní postavení na území EHP, pokud by to mohlo ovlivnit obchod mezi smluvními stranami Dohody o EHP.¹¹²

¹¹⁰ Viz ROZEHNALOVÁ, Naděžda, TÝČ, Vladimír. *Vnější obchodní vztahy Evropské unie*. Brno: MU, 2006, s. 156.

¹¹¹ Viz čl. 53 odst. 3 Dohody o EHP.

¹¹² Podrobněji čl. 54 Dohody o EHP.

4 PŘEBÍRÁNÍ PRÁVA EU DO PRÁVA ČLENSKÝCH STÁTŮ ESVO

Nejdůležitějším principem EHP je **princip homogenity**, který znamená, že právní předpisy EHP na území, na které se vztahuje Dohoda o EHP, by měly být co nejbližší *acquis communautaire*. Tento princip, současně s **principem právní jistoty**, je naplňován včasným začleněním právních předpisů EU do právní úpravy Dohody o EHP. Smíšený výbor EHP rozhodne co nejdříve, po přijetí nových právních předpisů EU, o změnách příloh Dohody o EHP, aby umožnil současné použití těchto právních předpisů a změn příloh Dohody o EHP. K tomu účelu vyrozumí EU ostatní smluvní strany ve Smíšeném výboru EHP hned, když přijme právní předpis týkající se Dohody o EHP.¹¹³ Dohody v rámci rozhodovacího procesu je dosaženo po konzultaci v rámci Stálého výboru.¹¹⁴

Členské státy ESVO, jež jsou zároveň členy EHP, se ale neúčastní rozhodování v legislativním procesu EU. Přijímanou sekundární legislativu ovlivňují nepřímo, politicky, tedy mohou se účastnit konzultací o návrzích aktů určených zároveň pro ně.¹¹⁵

Sekundární akty EU týkající se vnitřního trhu se na základě protokolů a příloh Dohody o EHP uplatňují přímo také v rámci EHP.¹¹⁶

Podle čl. 97 Dohody o EHP není touto dohodou dotčeno právo smluvních stran měnit vnitřní zákonodárství v oblastech, na které se vztahuje dohoda, aniž je dotčena zásada nediskriminace a poté, co informují ostatní smluvní strany, jestliže takováto změna podle Smíšeného výboru EHP neovlivní řádné fungování dohody.

Povinností EK je, po vypracování návrhu právního předpisu v oblasti dotčené dohodou, vyžádat si neformálně stanoviska odborníků států ESVO. Smluvní strana může žádat o předběžnou výměnu názorů ve Smíšeném výboru EHP a může také požadovat konzultace v rámci Smíšeného výboru EHP v důležitých okamžicích fáze, která předchází rozhodnutí Rady EU v informačním a konzultačním procesu.¹¹⁷

¹¹³ K tomu čl. 102 odst. 1 Dohody o EHP.

¹¹⁴ *EEA decision making* [online]. EFTA [cit. 12. září 2011]. Dostupné na <<http://www.efta.int/eea/eea-institutions/eea-decision-making.aspx>>.

¹¹⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda, TÝČ, Vladimír. *Vnější obchodní vztahy Evropské unie*. Brno: MU, 2010, s. 157.

¹¹⁶ Čl. 119 Dohody o EHP a Protokol č. 1 k Dohodě o EHP týkající se horizontálních úprav.

¹¹⁷ Čl. 99 odst. 3 Dohody o EHP.

„Členské státy ESVO tedy mají právo intervence ve všech fázích rozhodovacích řízení EU výměnou za pouhý závazek spolupracovat v dobré víře.“¹¹⁸ Odborníci z členských států ESVO se mohou účastnit jednání ve výborech, jež spolupracují s EK. Právo intervence odborníků může být využito i po přijetí aktů, ne jen v jeho přípravné fázi.¹¹⁹

Po přijetí aktu EU rozhodne Smíšený výbor o změnách v přílohách Dohody o EHP. Pokud nelze změnit přílohu Dohody o EHP, je Smíšený výbor oprávněn přijmout jakékoliv potřebné rozhodnutí, a to do šesti měsíců ode dne, kdy byla věc předložena Smíšenému výboru EHP nebo ke dni vstupu v platnost příslušných právních předpisů EU, pokud je to den pozdější. Pokud se v této lhůtě tak nestane, je příslušná část přílohy pozastavena. Smíšený výbor musí najít přijatelné řešení, které umožní pozastavení co nejrychleji ukončit. Rozhodnutí Smíšeného výboru EHP jsou závazná a k jejich přijetí je nutná jednomyslnost.¹²⁰

Přijetí právního aktu týkajícího se EHP Radou EU nebo EP je zahájeno procedurou upravenou v rámci práva EU. Po přijetí příslušného právního aktu připraví EK běžný formulář, který se používá pro záznamy o komentářích a připomínkách k příslušnému právnímu aktu EU. Daní odborníci úřadů členských států ESVO odpovídají, považují-li právní akt za významný pro EHP, vyžaduje-li technické úpravy pro inkorporaci do vnitrostátního práva členských států ESVO nebo existuje-li ústavněprávní výhrada k inkorporaci do právního rámce EHP.¹²¹

Po vrácení těchto formulářů vypracuje Sekretariát ESVO návrh rozhodnutí Společného výboru, který je posléze zaslán odborníkům ke schválení a poté je „zařazen na pořad jednání příslušného Podvýboru pro potvrzení jeho významu. Po schválení Podvýborem je návrh předán EK. Sekretariát ESVO poté projednává s EK časový plán přijímání ve Společném výboru EHP.“¹²²

Společný výbor EHP nemá legislativní pravomoci. S tím souvisí problém stanovení účinnosti jeho rozhodnutí (některá rozhodnutí Společného výboru EHP mohou zavazovat smluvní strany na základě konzultací jen poté, co byly ratifikovány parlamentem nebo schváleny v referendu). K vyjasnění problémů a zkrácení doby potřebné pro schválení národními parlamenty byly vytvořeny členskými státy ESVO

¹¹⁸ SVOBODA, Pavel. *Právo vnějších vztahů Evropské unie*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 203.

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ Blíže čl. 102 – 104 Dohody o EHP.

¹²¹ JANKŮ, Linda, JANKŮ, Martin. *Polické a právní základy evropských integračních seskupení*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 125 - 126.

¹²² Tamtéž, s. 126.

postupy pro informování a konzultace v daných parlamentech v brzké fázi legislativního procesu.¹²³

Poté, co je příslušný právní akt EU včleněn do Dohody o EHP, musí být začleněn do vnitrostátního práva členského státu ESVO, v případě, že je to považováno jejich ústavním pořádkem. Sledování jejich řádného provedení a uplatňování ve vnitrostátním právu mají na starost SD ESVO a Kontrolní úřad ESVO.¹²⁴

Formování rozhodnutí v EHP

K základnímu mechanismu formování rozhodnutí patří účast členských států ESVO ve výborech zřízených při EK, jež připravují legislativu nebo řídí programy, stejně tak i písemné připomínky a doporučení. Významné jsou neformální procesy, které zahrnují dialog, konzultaci a spolupráci mezi členskými státy EU a ESVO, týkajících se legislativních aktů, politik EU, mimoprávních nástrojů politik (*soft law*), účasti sociálních partnerů členských států ESVO na sociálním dialogu, vztahů k EP a ke Společnému parlamentnímu výboru EHP a také zapojování nevládních subjektů do procesů vytváření rozhodnutí v EHP. Podle Dohody o EHP se členské státy ESVO účastní činností programových výborů, expertních skupin a komitologických výborů při formování rozhodování.¹²⁵

Programové výbory zodpovídají za rozvoj a řízení programů v EU. Tvoří je zástupci členských států. Jsou nápomocni EK při „určování obsahu programu, vytváření textů pro veřejné výzvy k podávání návrhů projektů, či výběru projektů k jejich financování“¹²⁶. EK je při přijímání rozhodnutí při hlasování povinna vzít v potaz názory formulované členskými státy ESVO stejně jako názory členských států EU. Je-li rozhodnutí předloženo Radě EU z důvodu, že názor programového výboru je v rozporu s návrhem EK, mohou členské státy ESVO předložit věc Společnému výboru EHP. „V některých případech, když dochází k nahrazení již probíhajícího programu jiným programem, jsou zástupci států ESVO zváni

¹²³ JANKŮ, Linda, JANKŮ, Martin. *Polické a právní základy evropských integračních seskupení*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 126.

¹²⁴ Blíže: SCHULZ, Stefan. *Evropský hospodářský prostor* [online]. [cit. 1. října 2011]. Dostupné na <http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/relations/framework/article_7238_cs.htm>.

¹²⁵ JANKŮ, Linda, JANKŮ, Martin. *Polické a právní základy evropských integračních seskupení*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 127.

¹²⁶ Tamtéž.

do programového výboru jako pozorovatelé v očekávání formálního příspěvků těchto států a zajištění participace států ESVO na novém programu.¹²⁷

EK tvoří expertní skupiny pro poskytování pomoci při utváření nové legislativy. Jsou tvořeny nezávislými odborníky (mají poskytovat rady z jejich vědeckého, etického právního nebo sektorálního pohledu na daný předmět úpravy). Jsou to výbory poradní a nečiní rozhodnutí, ani nehlasují. Účast členských států ESVO v expertních skupinách přináší výhody, jako přístup k informacím z EK a možnost ovlivnit politiky a legislativu EU.¹²⁸

Členské státy ESVO se mohou účastnit práce v komitologických výborech EK, bez hlasovacího práva. Tyto výbory napomáhají EK při tvorbě a schvalování prováděcích předpisů tam, kde Rada EU přenesla na EK pravomoc při tvorbě prováděcí legislativy. Tato účast obsahuje pracovní jednání, kde probíhají přípravné práce pro tyto výbory. EK konzultuje také s jinými výbory, jež plní poradenskou funkci v otázkách technických, právních nebo vědeckých. I těchto výborů se mohou členské státy ESVO účastnit.¹²⁹

Komentáře či písemné připomínky od členských států ESVO mnohdy požadují členské státy EU tam, kde se samy mají vyjádřit k politickým otázkám. Postup je součástí konzultační procedury upravené v Dohodě o EHP. Připomínky mohou posílat členské státy ESVO samostatně nebo na základě koordinace svých stanovisek na úrovni ESVO – EHP.¹³⁰

¹²⁷ JANKŮ, Linda, JANKŮ, Martin. *Polické a právní základy evropských integračních seskupení*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 127.

¹²⁸ Tamtéž, s. 127 - 128.

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ Tamtéž, s. 127.

5 INSTITUCIONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ FUNGOVÁNÍ EHP

Zdárné uskutečňování Dohody o EHP podléhá jednotné implementaci a aplikaci společných pravidel ve všech zemích EHP. Dohodou o EHP jsou upraveny rozhodovací procesy a opatření sloužící k zajištění jejich sourodosti, dohledu, urovnávání sporů a poskytování záruk. Monitoring je vykonáván na tzv. dvoupilířovém systému¹³¹, který zahrnuje Evropskou komisi, která vykonává dohled nad členskými státy EU, a Kontrolní úřad ESVO, který ho vykonává nad členskými státy ESVO.¹³²

Rozhodnutí EHP jsou přijímány společnými orgány smluvních stran EHP. K těmto společným orgánům patří Smíšený výbor EHP, Rada EHP, Společný parlamentní výbor EHP a Poradní výbor EHP (orgány pro všechny členy ESVO). Na tyto orgány ovšem nepřevedly členské státy ESVO žádné legislativní pravomoci a nejsou kompetentní ani přímo k přijímání výsledků legislativní činnosti EK nebo rozhodnutí SD EU.¹³³

K orgánům členských států ESVO a EHP jsou Soudní dvůr ESVO, Kontrolní orgán ESVO a Stálý výbor zemí ESVO.

Orgány ESVO mimo EHP jsou Rada ESVO a Výbory v rámci Rady ESVO.

5.1 Společné orgány ESVO a EU

5.1.1 Společný parlamentní výbor EHP

Společný parlamentní výbor EHP je složen ze stejného počtu členů Evropského parlamentu a členů parlamentů států ESVO.¹³⁴

„Plenární zasedání Společného parlamentního výboru EHP se koná dvakrát za rok, střídavě v EU a některém státě ESVO. Na každém zasedání výbor rozhodne,

¹³¹ Blíže viz Příloha.

¹³² JANKŮ, Linda, JANKŮ, Martin. *Polické a právní základy evropských integračních seskupení*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 128.

¹³³ FAJMON, Hynek. 50 let od založení Evropského sdružení volného obchodu. In LOUŽEK, Marek (ed). *Vznik EFTA. 50 let poté*. Praha: CEP, 2010, s. 16.

¹³⁴ Celkový počet Společného parlamentního výboru EHP je 66. Čl. 2 Protokolu č. 36 o stanovách Společného parlamentního výboru EHP Dohody o EHP.

kde se bude konat příští plenární zasedání. Také se mohou konat mimořádná zasedání, pokud tak rozhodne výbor nebo jeho předsednictvo v souladu s jednacím řádem výboru.“¹³⁵

Společný parlamentní výbor EHP přispívá dialogem a diskusí k lepším vztahům mezi EU a členskými státy ESVO v oblastech upravených Dohodou o EHP a má právo vyjadřovat své názory prostřednictvím zpráv nebo usnesení a zkoumá výroční zprávu Smíšeného výboru EHP.¹³⁶

Před Společný parlamentní výbor EHP má právo vystoupit předseda Rady EHP z důvodu vyslechnutí.¹³⁷

Společný parlamentní výbor EHP zkoumá právní předpisy týkající se EHP a má právo klást jak písemné, tak ústní otázky na zástupce Rady EHP a Smíšeného výboru EHP. Na každém zasedání Společného parlamentního výboru EHP probíhají jednání se zástupci Rady EHP, Smíšeného výboru EHP a Kontrolního úřadu ESVO.¹³⁸

Rozhodnutí Společného parlamentního výboru EHP jsou závazné pro členské státy EHP a jsou součástí vnitrostátních právních pořádků, pokud se shodují s některým nařízením EU nebo směrnicí EU, která přesto nechává na jednotlivých státech výběr formy a prostředku k její implementaci.¹³⁹

5.1.2 Rada EHP

Rada EHP je pověřena dávat politické impulsy k provádění Dohody o EHP a určovat obecné zásady pro Smíšený výbor EHP. K tomu provádí hodnocení celého fungování a vývoje a přijímá politická rozhodnutí vedoucí ke změnám Dohody o EHP. EU a její členské státy směřují v mezích jejich pravomocí předkládat Radě EHP veškeré skutečnosti, které činí obtíže potom, co jsou projednány ve Smíšeném výboru EHP nebo výjimečně v naléhavých případech i přímo.¹⁴⁰

¹³⁵ Čl. 42 Protokolu č. 36 o stanovách Společného parlamentního výboru EHP Dohody o EHP.

¹³⁶ Čl. 95 odst. 3 a 4 Dohody o EHP.

¹³⁷ Čl. 95 odst. 5 Dohody o EHP.

¹³⁸ *EEA Joint Parliamentary Committee* [online]. EFTA [cit. 12. září 2011]. Dostupné na <<http://www.efta.int/eea/eea-institutions/eea-joint-parliamentary-committee.aspx>>.

¹³⁹ Blíže: SIMAN, Michael SLAŠŤAN. *Súdny systém Európskej únie*. 2. vyd. Bratislava: Eurokodex, 2008, s. 47.

¹⁴⁰ Čl. 89 Dohody o EHP.

Rada EHP se skládá z ministrů zahraničí členských států ESVO, ministrů zahraničí v rámci trojky (minulé, současné a budoucí předsednictví Rady EU), Evropským komisařem pro vnější vztahy a Vysokým představitelem pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.¹⁴¹ Předsednictví v Radě EHP je vykonáváno střídavě členem Rady EU a členem vlády některého státu ESVO na dobu šesti měsíců. Předseda Rady EHP svolává Radu EHP dvakrát ročně. Jinak se schází dle potřeby.¹⁴² Zasedání se konají v zemi předsedy Rady EHP.

Rada EHP přijímá svá rozhodnutí dohodou mezi EU a státy ESVO.¹⁴³

5.1.3 Smíšený výbor EHP

Smíšený výbor EHP zajišťuje účinné provádění a fungování Dohody o EHP a k tomu provádí výměny názorů a informací a přijímá potřebná rozhodnutí. Členské státy EU a EU konzultují v rámci Smíšeného výboru EHP body vyplývající z Dohody o EHP, jež představují obtíže a který některá z nich přednese.¹⁴⁴

Smíšený výbor EHP je složen z velvyslanců členských států ESVO a zástupců EK a členských zemí EU.¹⁴⁵

Předsednictví je vykonáváno střídavě po zástupci z EK a zástupci některého státu ESVO na dobu šesti měsíců.¹⁴⁶

Rozhodnutí Smíšeného výboru EHP přijímají EU a členské státy ESVO jednomyslně.¹⁴⁷

Smíšený výbor EHP se schází alespoň jednou měsíčně a také z podnětu svého předsedy nebo na žádost některé ze smluvních stran Dohody o EHP.¹⁴⁸

Taktéž může zřídit podvýbory¹⁴⁹ nebo pracovní skupiny k napomáhání provádění úkolů. Jejich složení a způsob práce je stanoven v jednacím řádu Smíšeného výboru EHP a jejich činnost pro jednotlivé případy určuje Smíšený výbor EHP.¹⁵⁰

¹⁴¹ *EEA Council* [online]. EFTA [cit. 11. října 2011]. Dostupné na <<http://www.efta.int/eea/eea-institutions/eea-council.aspx>>.

¹⁴² Čl. 91 Dohody o EHP.

¹⁴³ Čl. 90 odst. 2 Dohody o EHP.

¹⁴⁴ Čl. 92 Dohody o EHP.

¹⁴⁵ *EEA Joint Committee* [online]. EFTA [cit. 11. října 2011]. Dostupné na <<http://www.efta.int/eea/eea-institutions/eea-joint-committee.aspx>>.

¹⁴⁶ Čl. 94 odst. 1 Dohody EHP.

¹⁴⁷ Čl. 93 Dohody o EHP.

¹⁴⁸ Čl. 94 odst. 2 Dohody o EHP.

Výroční zprávy o fungování a vývoji Dohody o EHP jsou zveřejňovány Smíšeným výborem EHP.¹⁵¹

Smíšený výbor EHP provádí příslušné změny příloh Dohody o EHP v návaznosti na změny provedené přijetím právních předpisů EHP nebo EU. To je nezbytné k zachování principu homogenity EHP. Tyto změny musí být natolik dokonalé, aby nebránily současnému používání v členských státech ESVO a v členských státech EU. Proto hraje klíčovou roli v rozhodovacím procesu EHP.¹⁵²

5.1.4 Poradní výbor EHP

Poradní výbor EHP se skládá ze stejného počtu devíti členů Evropského hospodářského a sociálního výboru a členů Poradního výboru ESVO a vyjadřuje své názory prostřednictvím zpráv nebo usnesení.¹⁵³ Schází se jednou ročně.

Již v roce 1975 začala mezi Poradním výborem ESVO a Evropským hospodářským a sociálním výborem spolupráce, která byla posléze upravena v Dohodě o EHP. Tato spolupráce byla více posílena zvláštním postupem, díky kterému se mohou účastnit zástupci Poradního výboru ESVO práce v Evropském hospodářském a sociálním výboru a opačně. To napomohlo k navázání pravidelných rozhovorů mezi těmito dvěma orgány, což se projevuje v produktivní a hodnotné spolupráci. Tím se zvýšilo povědomí o EHP mezi členy Evropského hospodářského a sociálního výboru, který to odráží i ve svých stanoviscích.¹⁵⁴

Účelem Poradního výboru EHP je posilování kontaktů mezi sociálními partnery, jako jsou odbory, vlády, svazy zaměstnavatelů, k zvýšení povědomí ekonomických a sociálních aspektů růstu závislosti mezi ekonomikami smluvních stran Dohody o EHP a mezi jejich zájmy v rámci EHP.¹⁵⁵

¹⁴⁹ Bylo zřízeno pět podvýborů. A to Podvýbor pro volný pohyb zboží, pro volný pohyb kapitálu a služeb, pro volný pohyb osob, pro legislativní a institucionální otázky a pro horizontální politiky.

¹⁵⁰ Čl. 94 odst. 3 Dohody o EHP.

¹⁵¹ Čl. 94 odst. 4 Dohody o EHP.

¹⁵² *EEA Joint Committee* [online]. EFTA [cit. 11. října 2011]. Dostupné na <<http://www.efta.int/eea/eea-institutions/eea-joint-committee.aspx>>.

¹⁵³ Čl. 96 odst. 2 Dohody o EHP.

¹⁵⁴ *EEA Consultative Committee* [online]. EFTA [cit. 11. října 2011]. Dostupné na <<http://www.efta.int/eea/eea-institutions/eea-consultative-committee.aspx>>.

¹⁵⁵ CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy EU*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 120.

5.2 Orgány členských států ESVO a EHP

5.2.1 Kontrolní úřad ESVO

Kontrolní úřad ESVO vznikl na základě Dohody mezi státy ESVO o vytvoření Kontrolního úřadu ESVO a Soudního dvora ESVO a je nezávislým kontrolním úřadem. Sídlí v Bruselu.

Společně s EK sleduje, aby bylo plnění Dohody EHP členskými státy ESVO (kromě Švýcarska) stejné jako členskými státy EU. Také zabezpečuje, aby podniky ze smluvních stran Dohody EHP plnily pravidla, která jsou stanovena pro efektivní fungování hospodářské soutěže. Má právo iniciovat jednání, pokud má podezření z porušování Dohody o EHP, a to na základě stížností nebo z vlastní iniciativy.¹⁵⁶

Skládá se ze tří členů¹⁵⁷, jež jsou jmenováni na čtyři roky vzájemnou dohodou vlád členských států ESVO. Mohou být jmenováni opakovaně.¹⁵⁸

Na základě společné dohody vlád členských států ESVO je z těchto tří členů jmenován předseda Kontrolního úřadu ESVO na dva roky.¹⁵⁹

Chod Kontrolního úřadu ESVO je zajišťován čtyřmi ředitelstvími, a to Ředitelstvím pro vnitřní trh, Ředitelstvím pro hospodářskou soutěž a státní podpory, Právní a správní ředitelství a Ředitelství pro administrativu.¹⁶⁰

Každoročně uveřejňuje souhrnnou zprávu o své činnosti.¹⁶¹

5.2.2 Stálý výbor zemí ESVO

Jeho úkolem je koordinace přípravy zasedání pro Společný výbor EHP a také je konzultačním orgánem pro jednotlivé země před Společným výborem EHP.¹⁶²

¹⁵⁶ JANKŮ, Linda, JANKŮ, Martin. *Polické a právní základy evropských integračních seskupení*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 130.

¹⁵⁷ Předsedkyní je Oda Helen Sletnes, dalšími členy jsou Sabine Monauni-Tömördy a Sverrir Haukur Gunnlaugsson.

¹⁵⁸ Čl. 7 a 9 Dohody mezi státy ESVO o vytvoření Kontrolního úřadu ESVO a Soudního dvora ESVO.

¹⁵⁹ Čl. 12 Dohody mezi státy ESVO o vytvoření Kontrolního úřadu ESVO a Soudního dvora ESVO.

¹⁶⁰ *The EFTA Surveillance Authority at a glance* [online]. EFTA Surveillance Authority [cit. 24. září 2011]. Dostupné na <<http://www.eftasurv.int/about-the-authority/the-authority-at-a-glance/>>.

¹⁶¹ Čl. 21 Dohody mezi státy ESVO o vytvoření Kontrolního úřadu ESVO a Soudního dvora ESVO.

Je složen z velvyslanců Norska, Lichtenštejnska a Islandu a ze Švýcarska jako pozorovatele. Schází se jedenkrát měsíčně.¹⁶³

Stálý výbor ESVO je složen ze čtyř podvýborů – Podvýbor pro volný pohyb zboží, pro volný pohyb kapitálu a služeb, pro volný pohyb osob, pro doprovodné a horizontální politiky a Podvýbor pro právní a institucionální záležitosti.¹⁶⁴

5.2.3 Soudní dvůr ESVO

Soudní dvůr ESVO vznikl na základě Dohody mezi členskými státy ESVO o vytvoření Kontrolního úřadu ESVO a Soudního dvora ESVO ke dni 1. ledna 1994. Původním sídlem SD ESVO byla Ženeva. V roce 1996 bylo sídlo přemístěno do Lucemburku (důvodem bylo švýcarské odstoupení z EHP).

Vykonává své pravomoci ve vztahu k členským státům ESVO, jež jsou smluvními stranami Dohody o EHP (tedy kromě Švýcarska).¹⁶⁵

Soudní dvůr ESVO se skládá ze tří soudců¹⁶⁶. Každý stát, který je členem EHP, má své zastoupení a jmenuje tedy jednoho soudce, který je jmenován dohodou vlád členských států ESVO na šest let, s možností znovuzvolení. Na tři roky je volen ze svého středu předseda, taktéž s možností znovuzvolení. V případě, že není jeden ze soudců schopen jednat v určité věci, podle názoru dalších dvou soudců, a ti dva soudci se na tom dohodnou, tak vyberou osobu ze seznamu stanoveného vzájemnou dohodou vlád členských zemí ESVO, tzv. soudci *ad hoc*.¹⁶⁷

Účelem SD ESVO je zejména rozhodování v oblasti role SD ESVO ve vztahu k ochraně občanů a podnikajících subjektů, vlivu SD ESVO na utváření *case-law*

¹⁶² *Standing Committee of the EFTA States* [online]. EFTA [cit. 19. července 2011]. Dostupné na <<http://www.efta.int/eea/eea-institutions/standing-committee.aspx>>.

¹⁶³ Tamtéž. Ministerstvo zemědělství ČR. *Evropské sdružení volného obchodu a Evropský hospodářský prostor* [online]. Ministerstvo zemědělství ČR, 5. dubna 2007 [cit. 5. září]. Dostupné na <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/mezinarodni-organizace/evropske-sdruzeni-volneho-obchodu.html>> .

¹⁶⁴ *Standing Committee of the EFTA States* [online]. EFTA [cit. 19. července 2011]. Dostupné na <<http://www.efta.int/eea/eea-institutions/standing-committee.aspx>>.

¹⁶⁵ Podle Luganské úmluvy (podpis v roce 1988 a účinnost od roku 1991) vznikla jednotná úprava mezinárodní příslušnosti soudů a výkonů soudních rozhodnutí v členských státech EU a ESVO. TICHÝ, Arnold a kol. *Evropské právo*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 678.

¹⁶⁶ Předsedou Soudního dvora ESVO je Carl Baudenbacher (Lichtenštejnsko). Dalšími soudci jsou Páll Hreinsson (Island) a Per Christiansen (Norsko).

¹⁶⁷ Ad hoc Soudci jsou Áslaug Björgvinsdóttir, Benedikt Bogason (Island), Nicole Kaiser, Martin Ospelt (Lichtenštejnsko), Ola Mestad, profesor, Bj ø RG Ven (Norsko). Čl. 30 Dohody mezi členskými státy ESVO o vytvoření Kontrolního úřadu ESVO a Soudního dvora ESVO.

soudů EU a otázkách politického posuzování, které slouží jako základ pro vlastní rozhodování SD ESVO.¹⁶⁸

Pravomoc SD ESVO je stanovena v čl. 108 odst. 2 Dohody o EHP, podle kterého je SD ESVO příslušný zejména pro žaloby týkající se kontrolního postupu vůči státům ESVO, odvolání proti rozhodnutím přijatým Kontrolním úřadem ESVO v oblasti hospodářské soutěže a řešení sporů mezi dvěma či více státy ESVO.

Podrobněji je upravena činnost Soudního dvora ESVO v Dohodě mezi členskými státy ESVO o založení Kontrolního úřadu ESVO a Soudního dvora ESVO.

Do pravomoci Soudního dvora ESVO patří rozhodování o žalobách týkajících se řešení sporů mezi dvěma nebo více členskými státy ESVO ohledně výkladu nebo provádění Dohody o EHP, Dohody o Stálém výboru států ESVO a Dohody mezi členskými státy ESVO o vytvoření Kontrolního úřadu ESVO a Soudního dvora ESVO.¹⁶⁹

Dále je v pravomoci SD ESVO vydávat stanoviska týkající se výkladu Dohody o EHP. V případě, že vyvstane taková otázka před vnitrostátním soudem některého z členských států ESVO, která je nezbytná pro vynesení rozsudku, je oprávněn se tento soud obrátit na Soudní dvůr ESVO k vydání jeho stanoviska.¹⁷⁰

Pravomocí SD ESVO je také rozhodování o žalobách podaných státem ESVO proti rozhodnutí Kontrolního úřadu ESVO z důvodu nedostatku příslušnosti, porušení podstatných formálních náležitostí, porušení Dohody o vytvoření Kontrolního úřadu ESVO a SD ESVO, Dohody o EHP nebo jiného právního předpisu týkajícího se jejich provádění nebo pro zneužití pravomoci. Tyto žaloby může také podávat každá fyzická nebo právnická osoba. Pokud je žalobě SD ESVO vyhověno, je rozhodnutí Kontrolního řadu ESVO prohlášeno za neplatné.¹⁷¹

SD ESVO také rozhoduje o žalobách o náhradu škody týkající se mimosmluvní odpovědnosti proti Kontrolnímu úřadu ESVO.¹⁷²

¹⁶⁸ JANKŮ, Linda a Martin JANKŮ. *Polické a právní základy evropských integračních seskupení*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 116.

¹⁶⁹ Čl. 32 Dohody mezi členskými státy ESVO o vytvoření Kontrolního úřadu ESVO a Soudního dvora ESVO.

¹⁷⁰ Čl. 34 Dohody mezi členskými státy ESVO o vytvoření Kontrolního úřadu ESVO a Soudního dvora ESVO.

¹⁷¹ Čl. 36 Dohody mezi členskými státy ESVO o vytvoření Kontrolního úřadu ESVO a Soudního dvora ESVO.

¹⁷² Čl. 39 a 46 Dohody mezi členskými státy ESVO o vytvoření Kontrolního úřadu ESVO a Soudního dvora ESVO.

Rozhodnutí SD ESVO nemají suspenzivní účinek. V návaznosti na okolnosti daného případu ovšem může SD ESVO nařídit odklad vykonatelnosti rozhodnutí. Také může nařizovat předběžná opatření.¹⁷³

SD ESVO řeší spory týkající se subjektů pocházejících z členských států ESVO a SD EU řeší spory vzniklé mezi subjekty, které pocházejí z území EU.

Vnitrostátní soudy členských států EU a ESVO se mohou obracet s prejudiciálními otázkami na SD EU nebo na SD ESVO o výklad Dohody o EHP. Týká-li se otázka ustanovení Dohody o EHP, která je hmotněprávně shodná s ustanovením zakládajících smluv, mohou se také vnitrostátní soudy členských států ESVO obracet na SD EU za předpokladu, že členské státy ESVO s touto možností souhlasily.¹⁷⁴ Takovéto rozhodnutí SD EU je pak závazné pro dotčený soud členského státu.¹⁷⁵

Rozhodovací pravomoc Soudního dvora ESVO

Prvním rozhodnutím SD ESVO byl rozsudek *Ravintoloitsijain Liiton Kustannus Oy Restamark*¹⁷⁶. V tomto rozsudku potvrdil existenci přímého účinku norem EHP (implementované normy do právních řádů členských států ESVO jsou vnitrostátními soudy těchto států dodržovány a vynucovány), což uvedl i v rozsudku *Hörður Einarsson v. The Icelandic State*¹⁷⁷ současně s předností komunitárního práva. V rozsudku *Erla María Sveinbjörnsdóttir v. Island*¹⁷⁸ potvrdil SD ESVO, že Dohoda o EHP je mezinárodní dohodou svého druhu a je tak vytvářen speciální právní systém. „V rozsudku *Ákærvaldið v. Ásgeir Logi Ásgeirsson, Axel Pétur Ásgeirsson and Helgi Már Reynisson*¹⁷⁹ pak při odkazu na *case-law* ESD tvrdí SD ESVO¹⁸⁰, že právní systém založený Dohodou o EHP zahrnuje vytvoření vnitřního trhu, ochranu práv jednotlivců a institucionální strukturu, jež zaručí efektivní dozor

¹⁷³ Čl. 40 a 41 Dohody mezi členskými státy ESVO o vytvoření Kontrolního úřadu ESVO a Soudního dvora ESVO.

¹⁷⁴ Čl. 107 Dohody o EHP a Protokol č. 34 o možnosti soudů a tribunálů států ESVO žádat SD EU o rozhodnutí o výkladu ustanovení EHP, která jsou shodná s ustanoveními SFEU.

¹⁷⁵ Blíže: SIMAN, Michael, SLAŠŤAN, Miroslav. *Súdny systém Európskej únie*. 2. vyd. Bratislava: Eurokodex, 2008, s. 49.

¹⁷⁶ Rozsudek SD ESVO ze dne 16. prosince 1994, č. E-1/94.

¹⁷⁷ Rozsudek SD ESVO ze dne 22. února 2002, č. E-1 01.

¹⁷⁸ Rozsudek SD ESVO ze dne 10. prosince 1998, č. E-9/97.

¹⁷⁹ Rozsudek SD ESVO ze dne 12. prosince 2003, č. E-2/03.

¹⁸⁰ Rozsudek Soudu prvního stupně ES zde dne 22. ledna 1997, č. T-115/94 a Rozsudek ESD ze dne 11. června 2009, č. C-521/07.

a soudní přezkum nad dodržováním tohoto práva.“¹⁸¹ Základní cíl EHP požaduje současně dynamický výklad jeho pravidel a principů.¹⁸² Právo EHP je svými vlastnostmi bližší právu EU, než k právu mezinárodnímu.

Za škodu způsobenou nedodržením povinnosti státu z právních předpisů EHP odpovídá stát, a pokud tak způsobí škodu jednotlivci, musí poskytnout náhradu. Což potvrdil SD ESVO v případě *Erla María Sveinbjörnsdóttir v. Island*¹⁸³, kdy se jednalo o nedostatečné implementování směrnice EU¹⁸⁴ Islandem.¹⁸⁵

Soudní dvůr ESVO se také ve své rozhodovací pravomoci věnuje lidským právům. Například potvrdil, že právo na spravedlivý proces, i přesto, že Dohoda o EHP má ekonomický charakter, patří k právnímu rámci EHP.¹⁸⁶

Soudní dvůr ESVO řeší také případy vzniklé v oblasti základních svobod jednotného trhu. V rozsudku *Ravintoloitsijain Liiton Kustannus Oy Restamark*¹⁸⁷ se jednalo o to, „že společnost Restamark se pokoušela dovézt do Finska alkoholické nápoje bez označení, komu je hodlá prodat. Finský monopol Alko proto odmítl povolit prodej tohoto zboží. SD ESVO shledal importní licencování státním monopolem jako diskriminační a ne nezbytné pro ochranu veřejného zdraví. Odsoudil proto Finsko a jeho výhradní importní práva. V návaznosti na tento rozsudek zrušily Finsko, Norsko a Švédsko z velké části své alkoholové monopoly.“¹⁸⁸

V rozsudku č. E-1/03¹⁸⁹ řešil SD ESVO nezrušení islandského zákona, který upravoval vyšší daň pro osoby cestující vně Islandu, než pro osoby cestující na mezinárodních linkách v rámci EHP. Což je porušení čl. 35 Dohody o EHP ve spojení s Nařízením EK č. 2408/92.¹⁹⁰ Cílem tohoto nařízení je postupné zavádění vnitřního trhu v oblasti letecké dopravy. Islandská vláda uvedla, že vnitrostátní a zahraniční letecká doprava srovnatelné nejsou. „Soudní dvůr ESVO tedy rozhodl, že daňové

¹⁸¹ WEISS, Jindřich. *Právo Evropského hospodářského prostoru, Soud ESVO a vazby na právo Evropské unie*. Brno, 2010. Diplomová práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Katedra mezinárodního a evropského práva. Vedoucí diplomové práce David Sehnálek, s. 18.

¹⁸² Tamtéž. Rozsudek SD ESVO ze dne 25. února 2005, č. E-4/04.

¹⁸³ Rozsudek SD ESVO ze dne 10. prosince 1998, č. E-9/97.

¹⁸⁴ Směrnice Rady 80/987/EHS o sblížení právních předpisů členských států týkajících se ochrany zaměstnanců v případě platební neschopnosti zaměstnavatele.

¹⁸⁵ Tento názor zároveň potvrdil také v rozsudku ze dne 30. května 2002, č. E-4/01 nebo v rozsudku ze dne 24. června 2008, č. E-8/07.

¹⁸⁶ Rozsudek SD ESVO ze dne 19. června 2003, č. E-2/02.

¹⁸⁷ Rozsudek SD ESVO ze dne 16. prosince 1994, č. E-1/94.

¹⁸⁸ WEISS, Jindřich. *Právo Evropského hospodářského prostoru, Soud ESVO a vazby na právo Evropské unie*. Brno, 2010. Diplomová práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Katedra mezinárodního a evropského práva. Vedoucí diplomové práce David Sehnálek, s. 24.

¹⁸⁹ Rozsudek SD ESVO ze dne 12. prosince 2003, č. E-1/03.

¹⁹⁰ Nařízení EK č. 2408/92 ze dne 23. července 1992, o přístupu leteckých dopravců Společenství na letecké trasy uvnitř Společenství.

zvýhodnění vnitrostátních letů bylo nepřímou podporou společností, které se snažily prosadit se na malém a problematickém islandském leteckém trhu. Jednotlivci musí mít zaručeno právo přístupu na trh se službami, který není neoprávněně omezován, i kdyby toto omezení mělo být marginální.¹⁹¹

Předmětem úpravy Dohody o EHP nejsou daňové systémy, to ovšem neznamená, že by mohly být s jejími ustanoveními v rozporu a zasahovat tak do vnitřního trhu.¹⁹²

Zhodnocení činnosti SD ESVO

SD ESVO je řazen do tzv. evropského strukturovaného soudního dialogu (společně s SD EU, Tribunálem, Evropským soudem pro lidská práva a národními soudy).

Soudním dvorem ESVO jsou v souladu s judikaturou SD EU interpretovány ty ustanovení Dohody o EHP, jež jsou totožné s hmotným primárním nebo sekundárním komunitárním právem.¹⁹³ Taktéž SD EU odkazuje ve svých rozhodnutích na judikaturu SD ESVO¹⁹⁴ a také postupuje v souladu s evropským procesním právem¹⁹⁵.

Spolupracuje se SD EU, neboť aplikují stejné právo¹⁹⁶. Vzájemná spolupráce zajišťuje zlepšování kvality rozhodnutí SD ESVO a podporu při jejich odůvodňování.

SD ESVO i přesto, že jeho aparát se skládá z 15 úředníků (SD EU jich má přes 1500), za dobu své existence rozhodl celkem přes 140 případů. Jeho rozhodnutí jsou důležitá, jak pro SD EU, tak pro vnitrostátní soudy členských zemí ESVO.

¹⁹¹ WEISS, Jindřich. *Právo Evropského hospodářského prostoru, Soud ESVO a vazby na právo Evropské unie*. Brno, 2010. Diplomová práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Katedra mezinárodního a evropského práva. Vedoucí diplomové práce David Sehnálek, s. 24.

¹⁹² Rozsudek Soudního dvora ESVO ze dne 23. listopadu 2004, č. E-1/04. WEISS, Jindřich. *Právo Evropského hospodářského prostoru, Soud ESVO a vazby na právo Evropské unie*. Brno, 2010. Diplomová práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Katedra mezinárodního a evropského práva. Vedoucí diplomové práce David Sehnálek, s. 24.

¹⁹³ SIMAN, Michael, SLAŠŤAN, Miroslav. *Súdny systém Európskej únie*. 2. vyd. Bratislava: Eurokodex, 2008, s. 49. K tomu čl. 6 Dohody o EHP.

¹⁹⁴ Rozsudek SD ESVO ze dne 25. ledna 2001, č. C-172/99.

¹⁹⁵ Rozsudek SD ESVO ze dne 25. března 1995, č. E-2/94.

¹⁹⁶ Rozsudek SD ESVO ze dne 26. čer. 2007 č. E-2/06.

5.3 Orgány ESVO mimo EHP

5.3.1 Rada ESVO

Rada ESVO je nejvyšším řídicím orgánem ESVO. V Ženevě se zpravidla schází jednou měsíčně velvyslanci členských států ESVO (vedoucí stálých delegací ESVO). Každý členský stát je zastoupen a má jeden hlas. Rozhodnutí jsou většinou přijímána konsensem. Současně se dvakrát ročně schází také na úrovni ministrů (v červnu a v prosinci).¹⁹⁷

Jedná a rozhoduje o politických otázkách týkajících se ESVO, rozvoje vztahů s EU a třetími zeměmi, řízení o volném obchodu. Má natolik široký mandát, že posuzuje možné politiky na podporu cílů ESVO a usnadňuje vývoj vztahů s dalšími státy a mezinárodními organizacemi. Také reguluje vztahy mezi členskými zeměmi ESVO na základě Úmluvy ESVO.¹⁹⁸

5.3.2 Výbory v rámci Rady ESVO

Výbory se zabývají specifickými záležitostmi. Celkem je osm výborů.

Výbor pro vztahy se třetími zeměmi dohlíží na fungování a rozvoj volného obchodu a spolupráci se třetími zeměmi. Výbor pro cla a pravidla původu se věnuje spolupráci v celní oblasti v souvislosti s dohodami o volném obchodu. Výbor pro technické překážky v obchodu napomáhá v rozhodování Rady ESVO o sjednocování politiky, posuzování jejich shod, vztahů s ostatními evropskými organizacemi a mezinárodními aspekty regulační činnosti. Rozpočtový výbor je nápomocen Radě ESVO v otázkách souvisejících s rozpočtem ESVO. Výbor auditorů funguje jako kontrolní orgán pro Sekretariát ESVO, Kontrolní úřad ESVO a SD ESVO. Také je kontaktním místem pro Evropský účetní dvůr, co se týče kontroly a auditu členských příspěvků členských států ESVO do rozpočtu EHP. Poradní výbor je složen ze zástupců z oblasti průmyslu a obchodu ze států ESVO a slouží k výměně názorů

¹⁹⁷ Structure of the EFTA Council [online]. EFTA [cit. 12. září 2011]. Dostupné na <<http://www.efta.int/about-efta/efta-council/structure-of-the-efta-council.aspx>>. Čl. 43 a násl. Úmluvy ESVO.

¹⁹⁸ Tamtéž.

mezi sebou a s Radou ESVO. Parlamentní výbor je fórem, kde poslanci členských států ESVO diskutují problematické otázky mezi sebou a s ministry členských zemí ESVO (dvakrát ročně).¹⁹⁹

Řízení a rozvoj obchodních dohod ESVO a prohlášení o spolupráci je prováděno prostřednictvím společných výborů, a to s každým z partnerů ze třetích zemí.²⁰⁰

¹⁹⁹ *Structure of the EFTA Council* [online]. EFTA [cit. 12. září 2011]. Dostupné na <<http://www.efta.int/about-efta/efta-council/structure-of-the-efta-council.aspx>>.

²⁰⁰ Tamtéž.

6 VÝVOJ EHP DE LEGE FERENDA

6.1 Zhodnocení a vývoj EHP de lege ferenda obecně

ESVO si nestanovilo cíle, které by nebylo schopno splnit. Funkčně se zaměřilo pouze na vytvoření zóny volného obchodu s průmyslovými výrobky, které byla doplněna možností stanovit si takovou výši cel vůči třetím zemím, která by byla příznivá pro členské státy nebo tato cla zcela odbourat (nyní takových dohod existuje dvacet).²⁰¹

Veškeré mechanismy EHP fungují doposud obstojně. Členské státy ESVO se dokázaly přizpůsobit EU. Očekávání, že EHP bude jakýmsi meziprostorem mezi členskými státy ESVO a vstupem do EU, byl ovšem milný. Pozitivem ale je, že jednání o vstupu jsou značně zkrácena a zároveň se tak usnadňuje převzetí zbývajícího práva EU novými členy.²⁰²

I přes dobré fungování ale nelze očekávat rozšíření počtu členských států ESVO. K potencionálním členům by mohly patřit ty evropské státy, jež nejsou členy EU, neboť nesplňují kritéria pro vstup nebo zájem o členství v EU nemají. Spíše se dá předpokládat snižování členů ESVO, což by mohlo vést i k zániku této organizace. K jedné z příčin by mohl náležet narůstající zájem nynějších členských zemí ESVO o členství v EU, a to hned z několika důvodů, ke kterým patří nespokojenost s omezenou účastí na rozhodování o EHP, zájem o účast na Evropské měnové unii, úsilí o zesílení politického vlivu a vyjednávací pozice při jednáních se třetími zeměmi.²⁰³

Každý nový členský stát EU požádá o vstup do EHP.²⁰⁴ Případné rozšíření EU bude v důsledku znamenat snížení relativní váhy členských států ESVO vůči EU v EHP. Rozšířením EU dojde k rostoucímu významu obchodu v rámci EHP pro členské státy ESVO, přičemž ty by měly i nadále pouze omezenou možnost zasahovat do vývoje vnitřního trhu EU. Kromě toho dojde pravděpodobně k posílení obchodu stávajících zemí EU s novými členy EU, a to možná i na úkor obchodu

²⁰¹ FAJMON, Hynek. 50 let od založení Evropského sdružení volného obchodu. In LOUŽEK, Marek (ed). *Vznik EFTA. 50 let poté*. Praha: CEP, 2010, s. 13.

²⁰² WEIDENFELD, Werner, WESSELS, Wolfgang. *Evropská unie od A do Z. Příručka Evropské integrace*. Praha: Karolinum, 1997, s. 74.

²⁰³ CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy EU*. Praha: C. H. Beck. 2003, s. 136.

²⁰⁴ Viz čl. 128 Dohody o EHP.

s členskými státy ESVO. To by mohlo přimět členské státy ESVO ke vstupu do EU. Je samozřejmostí, že členské státy ESVO se budou snažit o další rozšíření spolupráce s EU. Důvodem je, že členské státy EU jsou jejich největšími obchodními partnery. S tím se bude zesilovat i spolupráce mezi členskými zeměmi ESVO.²⁰⁵

Pro členské státy ESVO je Dohoda o EHP ideálním řešením jejich situace. Připojily se k vnitřnímu trhu a nebyly tím tak dotčeny oblasti, které jsou pro dané státy velmi citlivé (např. ropa, zemní plyn, životní prostředí, rybolov). Každá členská země ESVO považuje svoji ekonomiku za exkluzivní.²⁰⁶ Zároveň členské státy ESVO nemají z ekonomického aspektu zapotřebí takový přenos suverenity na nadnárodní celek v tolika oblastech, jak to EU požaduje.²⁰⁷

ESVO má dnes svůj význam jako součást evropského systému obchodu a ne jako samostatný a svébytný alternativní koncept evropské integrace.²⁰⁸

ESVO má velmi specifickou vlastnost, a tou je perspektiva malých států. To je založeno na tom, že je ESVO integrací malých států, pro které je shoda na společných zájmech jednodušší, než u velké integrace jako je EU. Na základě toho je schopno si ESVO dovolit a udržet jednoduchý a současně efektivní rozhodovací mechanismus umožňující rychlou a flexibilní adaptaci na měnící se podmínky.²⁰⁹

Přes snížení členské základny prokázalo ESVO za uplynulých padesát let existence životaschopnost svého konceptu integrace. Díky úspěchům se plnohodnotně zapojuje jak do procesů evropské regionální oblasti obchodu, tak do globálních procesů regionalismu. V obou případech země ESVO sledují a do jisté míry i udávají trendy, které se v regionální integraci prosazují.²¹⁰

Současná situace eurozóny podtrhuje skutečnosti, že lpění ESVO na přesném vymezení spolupráce na základě vztahů zcela samostatných a svrchovaných států v oblasti vzájemné hospodářské spolupráce, které dominoval akcent na vzájemný obchod a vždy jako podmínku rozvoje považoval plně suverénní a odpovědný přístup

²⁰⁵ CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy EU*. Praha: C. H. Beck. 2003, s. 136.

²⁰⁶ Tamtéž.

²⁰⁷ FAJMON, Hynek. 50 let od založení Evropského sdružení volného obchodu. In LOUŽEK, Marek (ed). *Vznik EFTA. 50 let poté*. Praha: CEP, 2010, s. 18.

²⁰⁸ HNÁT, Pavel. ESVO jako alternativní forma integrace v Evropě. In LOUŽEK, Marek (ed). *Vznik EFTA. 50 let poté*. Praha: CEP, 2010, s. 28.

²⁰⁹ Blíže WEISOVÁ, Šárka a kol. *Regionální integrační procesy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 132.

²¹⁰ HNÁT, Pavel. ESVO jako alternativní forma integrace v Evropě. In LOUŽEK, Marek (ed). *Vznik EFTA. 50 let poté*. Praha: CEP, 2010, s. 34.

na národní úrovni není náhodný – právě v protiváze k ambicím centralistických evropských struktur.²¹¹

ESVO rozhodně není mrtvý či již po padesáti letech definitivně ukončený evropský projekt s jednoznačnou tendencí postupného přechodu do EU, a to ani po podání přihlášky Islandu za člena EU. ESVO představuje alternativu, jak se velmi pohodlně a rychle institucionálně zajištěným procesem navrátit v postupu evropské integrace o krůček zpět, ale ve skutečnosti ke stavu, které zajišťuje plné propojení kompetencí a odpovědnosti na úrovni svrchovaných vlád, který má zásadně dlouhou historii jasně naplněný rámec pravidel.²¹²

6.2 Možný vývoj jednotlivých členských zemí ESVO de lege ferenda

6.2.1 Norsko

Norsko již třikrát žádalo o vstup do EU. Poprvé v roce 1962, poté v roce 1967 a naposledy v roce 1992 a o posledních dvou se konalo referendum.²¹³ Obou referend se účastnilo vždy přes 75% obyvatelstva²¹⁴. „Z demografického hlediska nebyla podpora pro vstup především v severních oblastech Norska. Zde se obyvatelé obávají o tamní velmi důležitý zdroj obživy - rybolov a zemědělství.“²¹⁵

Norsko je s EU propojeno v několika oblastech. Vstoupilo do Schengenského prostoru²¹⁶, norský zahraniční obchod je na členských státech EU závislý zhruba z 70%, spolupracuje v oblasti Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (poskytování 3000 vojáků pro mírové operace), je také zapojeno v Europolu a Eurojustu, v programu Interreg²¹⁷.

I kdyby nebylo Norsko natolik propojeno s EU, jeho vyspělost je vysoká, a to díky obrovským ložiskům ropy a zemního plynu.

²¹¹ ADRIÁN, Petr. Koncept ESVO je dodnes nosný. In LOUŽEK, Marek (ed). *Vznik EFTA. 50 let poté*. Praha: CEP, 2010, s. 44.

²¹² Tamtéž, s. 50.

²¹³ Blíže kapitola 1.2.

²¹⁴ 79,2%; 89% oprávněných voličů.

²¹⁵ SEVERA, Milan. *Norsko a Evropská unie* [online]. E-polis.cz, 2. březen 2008. [cit. 19. srpna 2011]. Dostupné na <<http://www.e-polis.cz/evropska-unie/240-norsko-a-evropska-unie.html>>.

²¹⁶ Dohoda o Schengenském prostoru podepsalo Norsko v roce 1996. V platnosti je od roku 2001.

²¹⁷ Tento program je specializován na mezistátní a meziregionální spolupráci.

Samotný vstup Norska do EU je ovšem závislý na dvou faktorech. Prvním je norská vláda, neboť vstup do EU byl vždy problematickou záležitostí, což směřovalo ke komplikacím v sestavení koalicí.²¹⁸ To vede k nemožnosti podání žádosti o vstup. Druhým faktorem je, jak jsem uvedla výše, referendum. Ve dvou referendech se voliči vyslovili proti vstupu. Od té doby se situace výrazně nezměnila.²¹⁹ Norové se bojí ztráty své suverenity ve spojitosti s rybolovnou politikou. „S prohlubující se krizí EU a eurozóny zvláště, je vstup Norska do EU velmi nepravděpodobný.“²²⁰

6.2.2 Švýcarsko a Lichtenštejnsko

Ve spojitosti s evropskou integrací má Švýcarsko postavení tzv. zvláštní případu (Sonderfall), což je spojeno s historií a tradicemi.²²¹

Důležitým momentem byl rok 1992, kdy obyvatelé Švýcarska odmítli v referendu účast na EHP.²²² Další referendum se konalo v březnu 2001, kdy obyvatelstvo odmítlo zahájit okamžité zahájení vyjednávání o vstupu do EU.²²³

K důvodům, proč Švýčari odmítají vstup do EU, patří obecně stejné důvody jako v ostatních státech, např. zeslabení tradičního národního státu v důsledku přenesení suverénních pravomocí na orgány EU, netransparentnost rozhodovacího procesu nebo demokratický deficit při tvorbě komunitárního práva. Ke speciálním důvodům lze uvést obavu z možných zásahů do přímé demokracie, která je typická právě pro Švýcarsko, dále pak ekologický aspekt – ochrana Alp, neboť Švýčari podezřívají EU z možného obětování Alp pro volný pohyb osob a zboží. Důležitým argumentem bylo

²¹⁸ Koaliční dohoda neumožňovala norské vládě ve volebním období 2005 – 2009 podat žádost o vstup do EU. Stejně tak je tomu i na roky 2009 – 2013. *Souhrnné teritoriální informace* [online], [cit. 13. září 2011]. Dostupné na <http://www.export.cz/exportcz/Teritori%C3%A1ln%C3%ADinformaceDB/Detailinformacest%C3%A1t uDB/tabid/91/Default.aspx?GROUP=3&CNTR=143>.

²¹⁹ Podle nových průzkumů je počet odpůrců vstupu země do EU na 65% a počet příznivců je na 25%. Tamtéž.

²²⁰ Tamtéž.

²²¹ Viz SCHEU, Harald Christian. Mezi izolací a členstvím – vztahy Švýcarska a Evropské unie. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 3, s. 247.

²²² Podle švýcarské ústavy totiž kterékoliv důležité zahraničněpolitické jednání vyžaduje pozitivní výsledek v referendu. „Podle ústavy musí být provedeno referendum v případě smlouvy o vstupu do organizace kolektivní bezpečnosti (např. OSN) či do nadnárodní organizace (např. EU), přičemž pozitivní referendum předpokládá jak většinu všech odevzdaných hlasů, tak i většinu kantonů.“ Blíže: SCHEU, Harald Christian. Mezi izolací a členstvím – vztahy Švýcarska a Evropské unie. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 3, s. 249 - 250.

²²³ 76,7% z 55,1% proti. Blíže: *Švýcarsko. Vnitropolitická charakteristika*. [online], [cit. 13. září 2011]. Dostupné na <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/svycarsko-vnitropoliticka-charakteristika/2/1000681/>.

současně také to, že Švýcarsko, jako natolik ekonomicky silný stát, nepotřebuje přímou účast na integračním procesu EU.²²⁴

Vztahy mezi EU a Švýcarskem jsou od roku 1972 na bilaterální úrovni a tyto vztahy jsou kompromisem, který plyne z konkrétní politické nálady švýcarského obyvatelstva. Tyto bilaterální vztahy vznikly za dvou předpokladů. Nemělo dojít k automatickému rozšiřování platnosti komunitárního práva na Švýcarsko a zadruhé neměly být zřízeny nadnárodní instituce pro sledování a další vývoj smluvního práva. Tím se liší bilaterální vztahy od vstupu do EHP, kdy se v různých oblastech předpokládá přesné přebírání komunitárního práva.²²⁵

Švýcarská vláda v roce 1999 předložila tzv. zprávu o integraci, ve které znovu posoudila důvody pro vstup do EHP. Pro vstup do EHP uvedla, že účast na EHP by si vyžádala méně úprav v rámci švýcarské ústavy, než členství v EU a byla by méně nákladná. V porovnání s členstvím v EU by odpadla nutnost přizpůsobení se v oblasti zemědělství, měnové unie a daňového systému. Jako hlavní argument proti EHP uvedla institucionální a obsahové slabiny EHP (absence společné vnější hospodářské politiky).²²⁶

Nyní bych porovнала úpravu EHP a bilaterálních dohod EU se Švýcarskem. Podstatou EHP je participace států ESVO na vnitřním trhu EU a přebírání *acquis communautaire*. Švýcarsko si v tomto směru zachovalo větší formální suverenitu.²²⁷

Co se týče finančního příspěvku Švýcarska, EK odhadla, že Švýcarsko získalo podle bilaterálních dohod zhruba dvě třetiny podílu na vnitřním trhu, jež přísluší státům EHP, a proto stanovila výši švýcarského příspěvku na dvě třetiny výše příspěvků ostatních zemí.²²⁸

Institucionální struktura EHP je jasně daná oproti bilaterálním dohodám. Tyto dohody stanovily pouze smíšené výbory (v EHP Společný výbor EHP). Oproti členským státům EHP není Švýcarsko v rámci bilaterálních dohod zapojeno do programů a agentur EU a také dohody neupravují pravidla volného pohybu služeb. Celkové rozdíly mezi EHP a bilaterálními vztahy nejsou až tak výrazné. Dnešní forma bilaterálních dohod se velmi přibližuje právu EHP. K nevýhodám bilaterálního vztahu mezi EU a Švýcarskem patří již výše zmíněná absence úpravy volného pohybu

²²⁴ Viz SCHEU, Harald Christian. Mezi izolací a členstvím – vztahy Švýcarska a Evropské unie.

Právník, 2008, roč. 147, č. 3, s. 250 - 251.

²²⁵ Tamtéž, s. 272, 276.

²²⁶ Tamtéž.

²²⁷ Tamtéž, s. 273.

²²⁸ Tamtéž.

služeb. Švýcarsko je zemí s vysokými cenami zboží a služeb, což přimělo několik švýcarských společností k přemístění části svých výrobních zařízení do států EU. I přes spokojenost s bilaterálními vztahy je nadále nedořešena např. možná účast Švýcarska na programech a agenturách EU nebo v oblasti vzdělávání a také se řeší otázka volného pohybu služeb.²²⁹

V říjnu 2005 odmítla Spolková rada Švýcarska na neveřejném jednání stáhnout pozastavenou žádost o vstup do EU.²³⁰

Na základě výše uvedeného lze shrnout, že vstup Švýcarska do EU je závislý pouze na jeho obyvatelích. Na základě průzkumů veřejného mínění preferují Švýcaři spíše užší vztah s EU, než plné členství v EU.²³¹ Pro švýcarskou vládu není vstup do EU strategickým cílem, ale pouze jednou z mnoha možností. Bilaterální vztahy s EU považuje švýcarská vláda za efektivní a prospěšné.²³²

Lichtenštejnsko je od roku 1923 úzce propojeno se Švýcarskem. Vztah těchto dvou zemí byl ovšem negativně ovlivněn vstupem Lichtenštejnska do EHP. Případné členství Lichtenštejnska v EU je podmíněno referendem. Zatím se ale v zemi žádné referendum v souvislosti se vstupem do EU nekonalo.

6.2.3 Island

V červenci 2009 požádal Island o členství v EU po jejím schválení 16. 7. 2009 islandským parlamentem. Dne 27. 7. 2010 se konalo první kolo přístupové konference EU – Island.

V červnu 2011 byl ukončen tzv. screening a byly zahájeny jednání ve čtyřech kapitolách, a to informační společnost a média, veřejné zakázky, věda a výzkum

²²⁹ SCHEU, Harald Christian. Mezi izolací a členstvím – vztahy Švýcarska a Evropské unie. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 3, s. 274 - 275.

²³⁰ Švýcarsko: *Zahraničněpolitická situace* [online]. Zastupitelský úřad Bern [cit. 18. října 2011]. Dostupné na <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/svycarsko-zahranicne-politicka-orientace/3/1000681/>>.

²³¹ Švýcarské politické seskupení formálně vyhlásuje vztah své země k EU [online]. Euractiv.cz, 3. října 2005 [cit. 13. října 2011]. Dostupné na <<http://www.euractiv.cz/evropa-dnes0/clanek/vcarsk-politick-seskupen-formln-vyjasuje-vztah-sv-zem-k-eu>>.

²³² Švýcarsko: *Zahraničněpolitická situace* [online]. Zastupitelský úřad Bern [cit. 18. října 2011]. Dostupné na <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/svycarsko-zahranicne-politicka-orientace/3/1000681/>>.

a vzdělání a kultura. Poslední dvě zmíněné kapitoly jsou již prozatímně uzavřené na základě vysokého stupně harmonizace islandského práva s evropským.²³³

V říjnu 2011 na mezivládní konferenci byly otevřeny dvě kapitoly a současně dvě uzavřeny (právo duševního vlastnictví a volný pohyb pracovníků).

V prosinci 2011 se očekává, že Island otevře celkem osm kapitol a čtyři uzavře (finanční kontrola, finanční a rozpočtová ustanovení, celní unie a zahraniční, bezpečnostní a obranná politika).

Během dánského předsednictví, tedy v první polovině roku 2012, hodlá Island otevřít poslední kapitoly.

Island je díky členství v EHP zcela připraven a jeho právo je komplementární s právem EU. Cílem však není rychlost, ale kvalita. Skutečné vyjednávání a výsledek přístupového procesu bude záležet právě na výsledku vyjednávání těchto kapitol: rybolov, zemědělství, hospodářská a měnová politika, daně, regionální politika a koordinace strukturálních nástrojů. U kapitoly zemědělství a rybolov²³⁴ se bude snažit uhájit svébytné postavení a od EU očekává „řešení šité na míru“. V daňové oblasti chce zůstat Island autonomní. Naopak u kapitol regionální politika a hospodářská a měnová politika se bude snažit získat co nejvíce.²³⁵

Výše uvedené znamená pro ESVO v nejbližší době zúžení počtu členů ze čtyř na tři (Švýcarsko, Lichtenštejnsko a Norsko).

²³³ *Přístupové rozhovory s Islandem úspěšně pokračují* [online]. Euractiv.cz, 27. června 2011 [cit. 29. října 2011]. Dostupné na <<http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/clanek/pristupove-rozhovory-s-islandem-uspesne-pokracuji-008915>>.

²³⁴ Rybolov zajišťuje islandské ekonomice zhruba polovinu příjmů z vývozu a zaměstnává zhruba 8% obyvatelstva. Očekává se, že islandská vláda nebude chtít přistoupit na dohodu, jež by nepříznivě ovlivnila rybolovnou politiku (kvóty pro odlov ryb, zákaz lovu velryb). *Přístupové rozhovory s Islandem úspěšně pokračují* [online]. Euractiv.cz, 27. června 2011 [cit. 29. října 2011]. Dostupné na <<http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/clanek/pristupove-rozhovory-s-islandem-uspesne-pokracuji-008915>>. *Souhrnné teritoriální informace* [online], [cit. 13. září 2011]. Dostupné na <<http://www.export.cz/exportcz/Teritori%C3%A1ln%C3%ADinformaceDB/Detailinformacest%C3%A1tuDB/tabid/91/Default.aspx?GROUP=3&CNTR=99>>.

²³⁵ *Souhrnné teritoriální informace* [online], [cit. 13. září 2011]. Dostupné na <<http://www.export.cz/exportcz/Teritori%C3%A1ln%C3%ADinformaceDB/Detailinformacest%C3%A1tuDB/tabid/91/Default.aspx?GROUP=3&CNTR=99>>.

ZÁVĚR

Evropské sdružení volného obchodu a Evropský hospodářský prostor jsou témata velmi rozsáhlá. Nebylo možné se v práci zabírat podrobně všemi oblastmi a instituty. Cílem mé diplomové práce bylo seznámit čtenáře, odbornou veřejnost, se vznikem Evropského sdružení volného obchodu, jeho vztahy s Evropskou unií a poté se vznikem Evropského hospodářského prostoru.

První kapitola obsahuje důvody vzniku Evropského sdružení volného obchodu. Zde obhajují názor, že jeho vznik nebyl pouze vzdorem Velké Británie, která se nechtěla připojit k Evropským společenstvím. Později se ukázalo, že Evropské sdružení volného obchodu, i přes to, že postupně přicházelo o své členy, které vstupovaly do Evropských společenství, si dokáže udržet svoji pozici a sílu na mezinárodním poli, nejvíce však právě na poli evropském. Samy členské státy ESVO měly zájem o navázání blízkých vztahů s ES. Tak se stalo v 70. letech 20. století, kdy vznikly první dohody o volném obchodu s průmyslovými výrobky. Členské státy ESVO usilovaly však ještě o těsnější spolupráci. Rok 1984 byl počátkem tzv. Lucemburského procesu, který měl za následek, že se do oblasti volného obchodu dostaly prvky společného trhu. Současně byla přijata Lucemburská deklarace, která obsahovala nutnost další bližší spolupráce s ES a možnost vytvoření Evropského hospodářského prostoru.

Ve druhé kapitole se zabývám vznikem Evropského hospodářského prostoru. Konečné znění Dohody o EHP parafovali reprezentanti ES a velvyslanci ESVO v dubnu 1992 a v platnost vstoupila místo 1. ledna 1993 až 1. ledna 1994 z důvodu negativního referenda ve Švýcarsku. Předtím EK požádala o posudek ESD, který ji nejprve označil za neslučitelnou se Smlouvami o EHS a ESUO. Proto musel být původní návrh přepracován a následně opět EK zažádala ESD o posudek. V tomto posudku se ESD vyjádřil pozitivně. Dohodou o EHP se členské státy ESVO zapojily do jednotného vnitřního trhu na základě unijního práva (s jistými výjimkami).

Další kapitola obsahuje oblasti spolupráce mezi členskými státy ESVO a EU v rámci Dohody o EHP. Dohoda o EHP je skoro totožná s právní úpravou obsaženou v SFEU. K jednotlivým oblastem jednotného vnitřního trhu v rámci EHP jsou volný pohyb osob, služeb, kapitálu, zboží a ochrana hospodářské soutěže.

V kapitole čtvrté se zabýváme přebíráním práva EU do práva členských států ESVO. EHP je vystaven na dvou principech, a to na principu homogenity a principu právní jistoty. Ty jsou uskutečňovány brzkým začleňováním právních předpisů EU do Dohody o EHP. Důležitým orgánem je v tomto směru Smíšený výbor EHP. Členské státy ESVO se neúčastní legislativního procesu v EU. Ovlivňují jí nepřímo prostřednictvím konzultací o návrzích aktů určených také pro ně.

Kapitola předposlední, institucionální zajištění fungování EHP, obsahuje jak orgány společné pro fungování EHP, tak ostatní orgány a orgány ESVO mimo EHP. K úspěšnému uskutečňování Dohody o EHP musí být vykonáván monitoring, který provádí Evropská komise nad členskými státy EU a Kontrolní úřad ESVO ho provádí nad členskými státy ESVO (tzv. dvoupilířový systém).

Šestá, poslední, kapitola je rozdělena na dvě části. První zahrnuje úvahy de lege ferenda nad ESVO, EHP a jejich dalším fungováním. Zároveň zhodnocuji dosavadní působení těchto uskupení. Ve druhé části této kapitoly se zabýváme jednotlivými členskými státy ESVO opět de lege ferenda.

Norsko je velmi zvláštním členským státem ESVO, a to hned z několika důvodů. Prvním důvodem je, že již třikrát žádalo o vstup do EU. Je členem Schengenského prostoru a závislost jeho obchodu na EU je cca 70%, dále je propojeno s EU i v dalších oblastech.

Švýcarsko bylo a je tzv. Sonderfall v souvislosti s evropskou integrací. Vztahy s EU jsou na bilaterální úrovni již od roku 1972. Není členem EHP. Pro Švýcarsko je lepší být mimo EHP, neboť má takto větší vliv na rozhodování v EU a tyto vztahy s EU jsou méně nákladné, než kdyby Švýcarsko bylo členem EHP. Lichtenštejnsko je provázáno se Švýcarskem od roku 1923, kdy spolu vytvořili celní unii. Lichtenštejnsko nicméně vstoupilo do EHP, což mělo za následek negativní vztahy mezi těmito dvěma státy.

Island v nejbližší době vystoupí z ESVO, neboť v roce 2009 požádal o vstup do EU. Již má uzavřených několik kapitol. Takže se očekává, že ESVO bude mít v brzké době pouze tři členy, a to Norsko, Lichtenštejnsko a Švýcarsko.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Monografie a odborné články

ADRIÁN, Petr. Koncept ESVO je dodnes nosný. In LOUŽEK, Marek (ed). *Vznik EFTA. 50 let poté*. Praha: CEP, 2010, s. 37 - 55.

CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy EU*. Praha: C. H. Beck, 2003. 709 s. ISBN 80-7179-804-5.

Dohoda ES – ESVO uzavřena. *Metropolitan*, 24. října 1991, s. 3.

FAJMON, Hynek. 50 let od založení Evropského sdružení volného obchodu. In LOUŽEK, Marek (ed). *Vznik EFTA. 50 let poté*. Praha: CEP, 2010, s. 11 - 18.

FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 2. vyd. Brno: CDK, 2009. 803 s. ISBN 978-80-7325-180-2.

HNÁT, Pavel. ESVO jako alternativní forma integrace v Evropě. In LOUŽEK, Marek (ed). *Vznik EFTA. 50 let poté*. Praha: CEP, 2010, s. 19 - 36.

HORČIČKA, Václav, KOVÁŘ, Martin. *Dějiny evropské integrace II*. Praha: Triton, 2006. 159 s. ISBN 80-7254-741-0.

JANKŮ, Linda, JANKŮ, Martin. *Politické a právní základy evropských integračních seskupení*. Praha: C. H. Beck, 2010. 253 s. ISBN 978-80-7400-3.

Kolektiv autorů. *Některé problémy západoevropské integrace. Evropské sdružení volného obchodu*. Praha: Výzkumný ústav pro zahraniční obchod, 1966. 81 s.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda, TÝČ, Vladimír. *Vnější obchodní vztahy Evropské unie*. Brno: MU, 2006. 207 s. ISBN 80-210-4073-4.

- SCHELLE, Karel a kol. *Historie integračních koncepcí a jejich vyústění v realitě Evropské unie*. Ostrava: Key Publishing, 2007. 214 s.
ISBN 978-80-87071-53-3.
- SCHEU, Harald Christian. Koncepce komunitárního práva v praxi Evropského soudního dvora a v právní teorii. *Mezinárodní vztahy*, 2002, roč. 37, č. 1, s. 5 - 19.
- SCHEU, Harald Christian. Mezi izolací a členstvím – vztahy Švýcarska a Evropské unie. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 3, s. 247 - 278.
- SIMAN, Michael SLAŠŤAN. *Súdny systém Európskej únie*. 2. vyd. Bratislava: Eurokodex, 2008. 736 s. ISBN 978-80-89363-02-5.
- SVOBODA, Pavel. *Právo vnějších vztahů Evropské unie*. 2. vydání. Praha: Linde, 2007. 318 s. ISBN 978-80-7201-653-2.
- TICHÝ, Arnold a kol. *Evropské právo*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. 879 s.
ISBN 80-7179-430-9.
- TÍKAL, Svatopluk. *Evropské sdružení volného obchodu*. Praha: Ekonomický ústav Československé Akademie věd, 1967. s. 336.
- TÍKAL, Svatopluk. *Západoevropská hospodářská integrace*. Praha: Horizont, 1980. 121 s.
- TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6. vydání. Praha: Leges, 2010. 301 s. ISBN 978-80-87212-60-8.
- WEIDENFELD, Werner, WESSELS, Wolfgang. *Evropská unie od A do Z. Příručka Evropské integrace*. Praha: Karolinum, 1997. 398 s. ISBN 80-7184-413-6.
- WEISOVÁ, Šárka a kol. *Regionální integrační procesy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 507 s. ISBN 978-80-7380-232-5.

Právní předpisy

Úmluva o založení Evropského sdružení volného obchodu.

Dohoda o vytvoření Evropského hospodářského prostoru.

Dohoda mezi státy Evropského sdružení volného obchodu o vytvoření Kontrolního úřadu Evropského sdružení volného obchodu a Soudního dvora Evropského sdružení volného obchodu.

Nařízení EK č. 2408/92 ze dne 23. července 1992 o přístupu leteckých dopravců Společenství na letecké trasy uvnitř Společenství.

Směrnice Rady 80/987/EHS o sblížení právních předpisů členských států týkajících se ochrany zaměstnanců v případě platební neschopnosti zaměstnavatele.

Smlouva o fungování Evropské unie.

Judikatura

Posudek ESD ze dne 14. prosince 1991, č. 1/91. Sb. rozh. s. I-06079.

Posudek ESD ze dne 10. dubna 1992, č. 1/92. Sb. rozh. s. I-02821.

Rozsudek ESD ze dne 25. ledna 2001, č. C-172/99.

Rozsudek ESD ze dne 11. června 2009, č. C-521/07.

Rozsudek SD ESVO ze dne 16. prosince 1994, č. E-1/94.

Rozsudek SD ESVO ze dne 25. března 1995, č. E-2/94.

Rozsudek SD ESVO ze dne 10. prosince 1998, č. E-9/97.

Rozsudek SD ESVO ze dne 22. února 2002, č. E-1/01.

Rozsudek SD ESVO ze dne 30. května 2002, č. E-4/01.

Rozsudek SD ESVO ze dne 19. června 2003, č. E-2/02.

Rozsudek SD ESVO ze dne 12. prosince 2003, č. E-1/03.

Rozsudek SD ESVO ze dne 23. listopadu 2004, č. E-1/04.

Rozsudek SD ESVO ze dne 25. února 2005, č. E-4/04.

Rozsudek SD ESVO ze dne 26. června 2007, č. E-2/06.

Rozsudek SD ESVO ze dne 24. června 2008, č. E-8/07.

Rozsudek Soudu prvního stupně ES zde dne 22. ledna 1997, č. T-115/94.

Internetové a ostatní zdroje

EEA decision making [online]. EFTA [cit. 12. září 2011]. Dostupné na
<<http://www.efta.int/eea/eea-institutions/eea-decision-making.aspx>>.

EEA Consultative Committee [online]. EFTA [cit. 11. října 2011]. Dostupné na
<<http://www.efta.int/eea/eea-institutions/eea-consultative-committee.aspx>>.

EEA Council [online]. EFTA [cit. 11. října 2011]. Dostupné na
<<http://www.efta.int/eea/eea-institutions/eea-council.aspx>>.

EEA Joint Committee [online]. EFTA [cit. 11. října 2011]. Dostupné na
<<http://www.efta.int/eea/eea-institutions/eea-joint-committee.aspx>>.

EEA Joint Parliamentary Committee [online]. EFTA [cit. 12. září 2011]. Dostupné na <http://www.efta.int/eea/eea-institutions/eea-joint-parliamentary-committee.aspx>.

Free Movement of Persons [online]. EFTA [cit. 16. srpna 2011]. Dostupné na <http://www.efta.int/eea/policy-areas/persons.aspx>.

Free Movement of Services [online]. EFTA [cit. 16. srpna 2011]. Dostupné na <http://www.efta.int/eea/policy-areas/services.aspx>.

Free Trade Agreement [online]. EFTA [cit. 20. července 2011]. Dostupné na <http://efta.int/free-trade/free-trade-agreements.aspx>.

Free Trade Agreement [online]. EFTA [cit. 20. července 2011]. Dostupné na <http://www.efta.int/free-trade/ongoing-negotiations-talks.aspx>.

Ministerstvo zemědělství ČR. *Evropské sdružení volného obchodu a Evropský hospodářský prostor* [online]. Ministerstvo zemědělství ČR, 5. dubna 2007 [cit. 5. září 2011]. Dostupné na <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/mezinarodni-organizace/evropske-sdruzeni-volneho-obchodu.html>.

Přístupové rozhovory s Islandem úspěšně pokračují [online]. Euractiv.cz, 27. června 2011 [cit. 29. října 2011]. Dostupné na <http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/clanek/pristupove-rozhovory-s-islandem-uspesne-pokracuji-008915>.

SEVERA, Milan. *Norsko a Evropská unie* [online]. E-polis.cz, 2. březen 2008. [cit. 19. srpna 2011]. Dostupné na <http://www.e-polis.cz/evropska-unie/240-norsko-a-evropska-unie.html>.

SCHULZ, Stefan. *Evropský hospodářský prostor* [online]. [cit. 1. října 2011]. Dostupné na http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/relations/framework/article_7238_cs.htm.

Souhrnné teritoriální informace [online]. [cit. 13. září 2011]. Dostupné na <http://www.export.cz/exportcz/Teritori%C3%A1ln%C3%ADinformaceDB/Detalinformacest%C3%A1tuDB/tabid/91/Default.aspx?GROUP=3&CNTR=143>.

Souhrnné teritoriální informace [online]. [cit. 13. září 2011]. Dostupné na <http://www.export.cz/exportcz/Teritori%C3%A1ln%C3%ADinformaceDB/Detalinformacest%C3%A1tuDB/tabid/91/Default.aspx?GROUP=3&CNTR=99>.

Standing Committee of the EFTA States [online]. EFTA [cit. 19. července 2011]. Dostupné na <http://www.efta.int/eea/eea-institutions/standing-committee.aspx>.

Structure of the EFTA Council [online]. EFTA [cit. 12. září 2011]. Dostupné na <http://www.efta.int/about-efta/efta-council/structure-of-the-efta-council.aspx>.

Švýcarské politické seskupení formálně vyhláší vztah své země k EU [online]. Euractiv.cz, 3. října 2005 [cit. 13. října 2011]. Dostupné na <http://www.euractiv.cz/evropa-dnes0/clanek/vcarsk-politick-seskupen-formln-vyjasuje-vztah-sv-zem-k-eu>.

Švýcarsko. Vnitropolitická charakteristika. [online]. [cit. 13. září 2011]. Dostupné na <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/svycarsko-vnitropoliticka-charakteristika/2/1000681/>.

Švýcarsko: Zahraničněpolitická situace [online]. Zastupitelský úřad Bern [cit. 18. října 2011]. Dostupné na <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/svycarsko-zahranicne-politicka-orientace/3/1000681/>.

The EFTA Surveillance Authority at a glance [online]. EFTA Surveillance Authority [cit. 24. září 2011]. Dostupné na <http://www.eftasurv.int/about-the-authority/the-authority-at-a-glance-/>.

Volný pohyb osob [online]. [cit. 16. srpna 2011]. Dostupné na http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/citizen/freedom/article_7175_cs.htm.

WEISS, Jindřich. *Právo Evropského hospodářského prostoru, Soud ESVO a vazby na právo Evropské unie*. Brno, 2010. Diplomová práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Katedra mezinárodního a evropského práva. Vedoucí diplomové práce David Sehnálek. 64 s.

ANOTACE

Diplomová práce na téma Dohoda o Evropském hospodářském prostoru a její poměr k právu Evropské unie se zabývá důvody vzniku Evropského sdružení volného obchodu, jeho vznikem, fungováním a postavením na mezinárodním poli a vzájemnými vztahy mezi Evropským sdružením volného obchodu a Evropskou unií.

Dále v práci uvádím vznik Evropského hospodářského prostoru, oblasti spolupráce mezi Evropským sdružením volného obchodu a Evropskou unií v rámci Dohody o Evropském hospodářském prostoru, tedy volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu a oblast hospodářské soutěže.

Současně se věnuji postupu při vytváření právních předpisů na úrovni Evropského hospodářského prostoru a jeho přebírání členskými státy Evropského sdružení volného obchodu.

V práci se také zaměřuji na institucionální zajištění Evropského hospodářského prostoru.

V poslední části práce uvažuji nad možným budoucím vývojem Evropského sdružení volného obchodu a jeho jednotlivými členskými státy. Současně v této kapitole zhodnocuji průběh existence Evropského sdružení volného obchodu, jeho důvody stálého trvání, i přes to, že má již pouze čtyři členy.

KLÍČOVÁ SLOVA

Evropské sdružení volného obchodu, Evropská unie, Evropský hospodářský prostor, Norsko, Švýcarsko, Island, Lichtenštejnsko, Soudní dvůr Evropského sdružení volného obchodu, Kontrolní úřad Evropského sdružení volného obchodu, volný pohyb zboží, volný pohyb osob, volný pohyb kapitálu, volný pohyb služeb, hospodářská soutěž, Stockholmská úmluva, Dohoda o vytvoření Evropského hospodářského prostoru.

ABSTRAKT

Diploma work on the topic European Economic Area Agreement and its relationship to European Union law deals with reasons of creation of European Free Trade Association, the functioning and status in the international field and mutual relations between the European Free Trade Association and European Union.

Also is mentioned creation of the European Economic Area in the work, cooperation areas between European Free Trade Association and European Union in the terms of European Economic Area Agreement, thus free movement of persons, goods, services and capital and the area of economic competition.

Simultaneously, I follow procedure of creation legal regulation at level of the European Economic Area and its acceptance by the member states of the European Free Trade Association.

The diploma work also focuses on the institutional arrangements of the European Economic Area.

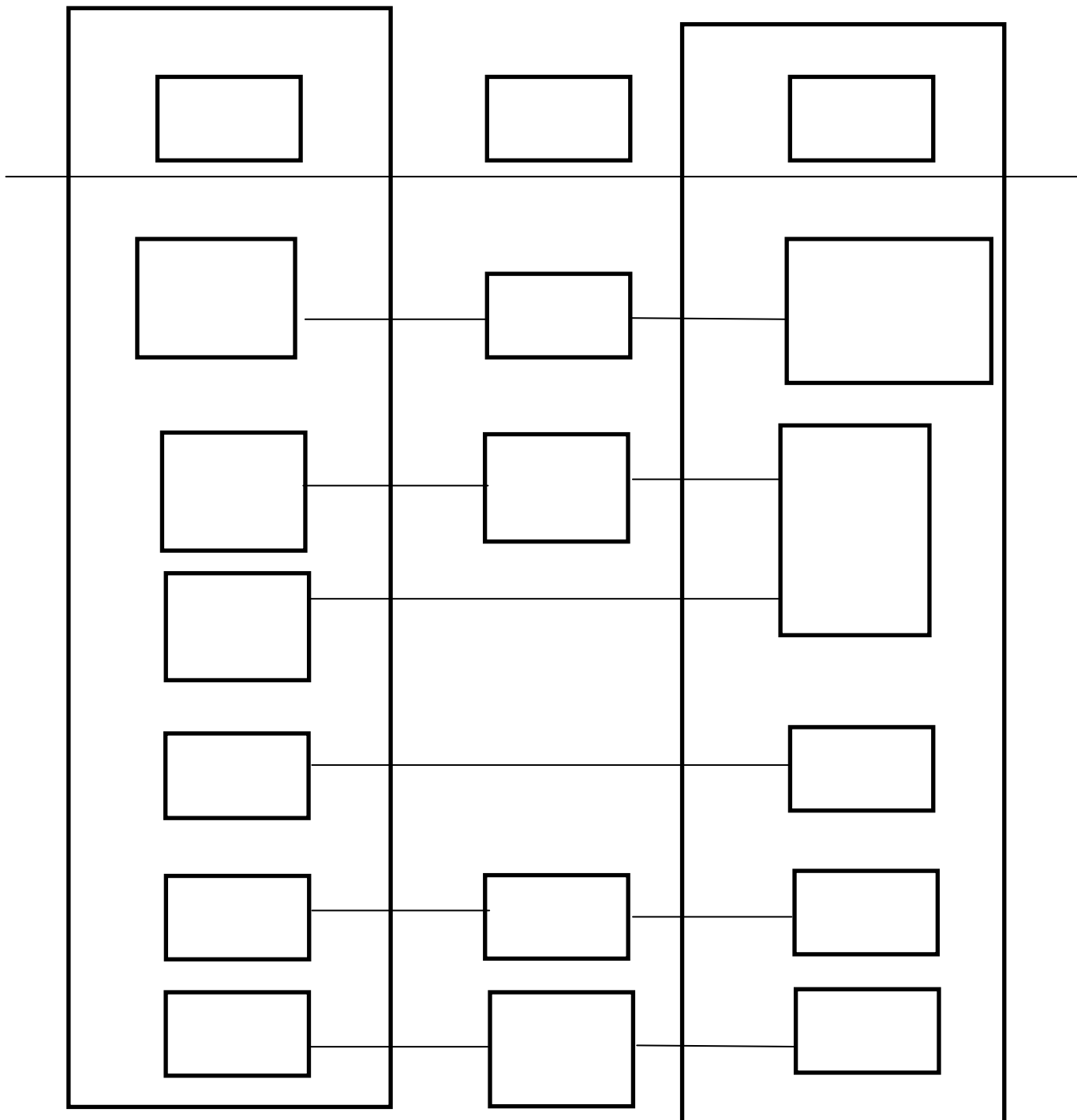
In the final part of thesis I am thinking over the possible future development of the European Free Trade Association and its single member states. In this chapter at the same time I evaluate the progress of the existence of the European Free Trade Association, the reasons for constant continuance, despite the fact that it already has only four members.

KEY WORDS

European Free Trade Association, European Union, European Economic Area, Norway, Switzerland, Iceland, Liechtenstein, Court of the European Free Trade Association, European Free Trade Association Surveillance Authority, free movement of goods, free movement of persons, free movement of capital, free movement of services, economic competition, Stockholm Convention, Treaty establishing the European Economic Area.

PŘÍLOHY

Dvoupilířová struktura EHP

*) V těchto orgánech působí Švýcarsko jako pozorovatel.

Zdroj: <http://efta.int/~media/Files/Publications/this-is-efta/tie11.pdf>